

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

Ivana Lučića 3

Odsjek za kroatistiku

Katedra za metodiku nastave hrvatskoga jezika i književnosti

Ak. god: 2015/2016.

Pravopisni priručnici i nastava Hrvatskoga jezika

(Diplomski rad)

Mentorica: dr. sc. Ana Čavar

Studentica: Andreja Puškaš

Zagreb, kolovoz, 2016. godina

Sadržaj

1. Uvod	4
2. Norma, slovopis, pravopis i tipovi pravopisa	5
3. Suvremeni pravopisni priručnici u hrvatskom standardnom jeziku	7
4. Analiza pravopisnih priručnika	11
4.1. Glas j	12
4.2. Gubljenje suglasnika	22
4.3. Velika i mala početna slova	31
4.3.1. Crkva u značenju vjerske zajednice.....	32
4.3.2. Crkva u značenju sakralne građevine	33
4.3.3. Sveci	35
4.3.4. Vlastita imena, nadimci i posvojni pridjevi.....	36
4.3.5. Horoskopski znakovi	38
4.3.6. Ostale razlike	39
4.4. Niječni oblici prezenta glagola <i>htjeti</i>	43
4.5. Točka uz druge pravopisne i interpunkcijske znakove	47
5. Istraživanje među učenicima	53
6. Istraživanje među nastavnicima i rasprava	61
6.1. Rasprava.....	65
7. Zaključak	68
8. Popis izvora i literature.....	69
9. Popis priloga	70
9.1. Prilog br. 1 – Upitnik za istraživanje među učenicima.....	70
9.2. Prilog br. 2 – Učenička rješenja.....	73
9.3. Prilog br. 3 – Upitnik za istraživanje među učiteljima i nastavnicima	77

9.4.	Prilog br. 4 – Odgovori učitelja i nastavnika	79
9.5.	Dopis školi	91
9.6.	Odobrenje za provedbu istraživanja.....	92
10.	Sažetak.....	93

1. Uvod

U hrvatskom standardnom jeziku danas supostoji više različitih pravopisnih priručnika. Osim neslaganja oko pravopisnih pitanja, postoje neslaganja oko toga treba li se u hrvatskom standardnom jeziku upotrebljavati samo jedan pravopisni priručnik, odnosno treba li hrvatski standardni jezik imati službeni pravopis. Predstavlja li upotreba nekoliko različitih pravopisnih priručnika problem i utječe li loše na učenje i poučavanje hrvatskog standardnog jezika? Ili je takva raznolikost poželjna? Navedena pitanja samo su neka od pitanja o kojima se vode rasprave. Naravno, raspravlja se i o tome koji je pravopisni priručnik bolji, odnosno koja su pravopisna rješenja bolja, koja bi trebalo upotrebljavati i zašto. Pravopisna problematika u hrvatskom standardnom jeziku nije zanimljiva samo stručnjacima, nego i javnosti, medijima, stoga se o njoj pisalo i raspravljalo i izvan znanstvenog diskursa. No njezina zanimljivost nije bila jedini poticaj za pisanje ovoga rada. Iako se o pravopisnoj problematici puno pisalo, zapravo se same razlike među pravopisnim priručnicima navode i objašnjavaju u malo radova, odnosno smatram da pravopisni priručnici nisu dovoljno analizirani i uspoređeni. S obzirom na to da je takav materijal, odnosno razlike među pravopisnim priručnicima, bio potreban u ovom radu, načinjena je analiza nekoliko pravopisnih priručnika. Dovoljno neistražena, po mom mišljenju, je i upotreba pravopisnih rješenja među govornicima hrvatskoga jezika. Dakako, hrvatski standardni jezik najviše se uči i poučava na nastavi Hrvatskoga jezika, stoga postoji i utjecaj supostojanja različitih pravopisnih priručnika na nju. Štoviše, određeni pravopisni priručnici bili su i jesu preporučeni za upotrebu u školi. Ovim radom želi se ispitati taj utjecaj, odnosno ispitati kako se supostojanje različitih pravopisnih priručnika odrazilo u nastavi Hrvatskoga jezika, a to će biti učinjeno istraživanjima među učenicima te učiteljima i nastavnicima Hrvatskoga jezika. No prije analize pravopisnih priručnika i analize istraživanja, potrebno je navesti i objasniti terminologiju. Definirat će se i objasniti standardni jezik, norma, slovopis, pravopis i tipovi pravopisa. Zatim će se pružiti pregled suvremenih pravopisnih priručnika i dati osnovni podaci o njima. Kronološki će se doći do najnovijih pravopisnih priručnika, odnosno onih koji su i danas u upotrebi. Analizirat će se određena poglavlja četiriju suvremenih pravopisnih priručnika, među kojima su i pravopisni priručnici koji su bili preporučeni za upotrebu u školi od 2005. godine. Analizirat će se i usporediti pravopisna područja o glasu j, gubljenju suglasnika, velikim i malim početnim slovima, niječnim oblicima prezenta glagola *htjeti*, točki uz druge pravopisne i interpunkcijske znakove.

Analizom će se utvrditi razlike u pravopisnim rješenjima različitih pravopisnih priručnika, a pojedinačni primjeri bit će izdvojeni u tablicama. Na temelju razlika oblikovat će se istraživački materijal koji će, u kvantitativnom istraživanju, rješavati učenici viših razreda osnovne škole i učenici srednje škole. Učenicima će, u svakom zadatku, biti ponuđena dva pravopisna rješenja istog primjera, od kojih svako pravopisno rješenje preporučuje barem jedan pravopisni priručnik, a učenici će izabrati jedno. Cilj je saznati koja pravopisna rješenja upotrebljavaju učenici i kojim pravopisnim priručnicima učenici daju prednost. Njihove učitelje i nastavnike ispitat će se upitnikom radi navođenja čimbenika koji su, po njihovu mišljenju, mogli utjecati na učenički odabir pravopisnih rješenja. Upitnik će sadržavati pitanja vezana uz pravopisnu problematiku i nastavu Hrvatskoga jezika, a bit će otvorenog tipa, stoga će učitelji i nastavnici imati priliku izraziti svoje mišljenje u potpunosti. Njihovi će odgovori, uz analizu pravopisnih priručnika i rezultate istraživanja među učenicima, poslužiti u raspravi rada. Cilj je diplomskog rada saznati kojim pravopisnim rješenjima učenici daju prednosti te navesti i objasniti čimbenike koji su mogli utjecati na učenički odabir pravopisnih rješenja.

2. Norma, slovopis, pravopis i tipovi pravopisa

„Standardni je jezik sustav“ i on je „uređen eksplicitnom (svjesnom, planskom) normom“, odnosno uređen je „pravilima (pravopisom i gramatikom) i popisom (normativnim rječnikom)“ (Frančić i dr. 2005: 19). „Norma određuje pravilnost jezičnih jedinica u standardnome jeziku i pravilnost jezičnih jedinica u kojemu od funkcionalnih stilova standardnog jezika.“ Postoji fonološka, morfološka, tvorbeni, sintaktička, leksička, pravopisna i naglasna norma (Frančić i dr. 2005: 37).

„Osnovni su normativni priručnici pravopis, gramatika, rječnik i jezični savjetnik“ (Frančić i dr. 2005: 28). S obzirom na to da će se u ovom radu proučavati pravopis, a ne slovopis, važno je istaknuti razliku između slovopisa i pravopisa. Slovo ili grafem je „znak za fonem u pismu“, odnosno „najmanja jedinica slovopisa kojeg jezika“. Iako se „nazivi slovo i grafem“ obično „smatraju istoznačnicama“, njihovi sadržaji gdje se dijelom razlikuju. Slovopis ili grafija je „način bilježenja fonema slovima ili grafemima.“ Slovopis je i „sustav slova kojima se bilježe fonemi određenoga jezika“. Pravopis ili ortografija je „zbir pravila za pravilno pisanje, tj. norma kojom se utvrđuje pisani plan realizacije kojega standardnog jezika.“ Pravopis je i „knjiga u kojoj su popisana pravila pravilnog pisanja (pravopisni priručnik)“ (Badurina 2012: 65). Jednostavnije rečeno,

grafija je „inventar grafema, a ortografija niz pravila za njihovu uporabu“ (Badurina 1996: 165).

Dva osnovna dijela pravopisa su pravopisna pravila (propis) i pravopisni rječnik (popis). U propisu se obrađuje „ono u čemu izvorni govornici hrvatskog jezika griješe na pravopisnoj razini“, dok je popis povezan s pravopisnim problemima (Frančić i dr. 2005: 29). „Iako pravopisne knjige redovito donose i popise slova (grafema) koja su na raspolaganju za pisanje na određenom jeziku, to pripada području slovopisa ili grafije“ (Badurina 2012: 66).

„Za određenje je tipa pravopisa ključno pitanje pisanja kontakata (suglasničkih) fonema.“ Svaki tip pravopisa zasnovan je na određenom načelu. L. Badurina (2012) navodi da „ni jedan pravopis nije zasnovan isključivo na jednom načelu“ (Badurina 2012: 66). Tako je hrvatski pravopis „fonološki s morfonološkim elementima“ (Frančić i dr. 2005: 29), odnosno hrvatski pravopis je „fonološko-morfonološki“ (Badurina 2012: 66).

„Fonološki je pravopis utemeljen na glasovnome načelu“ (Frančić i dr. 2005: 29). On „pretpostavlja da svakom fonemu u pismu odgovara uvijek isto slovo ili grafem“ (Badurina 2012: 66). Prema glasovnome načelu u hrvatskome piše se: „*natkriti, otpasti, srce, svečev, očevina, svadba, ropski, potkresati*“ (Frančić i dr. 2005: 29). L. Badurina (2012) morfonološki pravopis naziva i morfološki pravopis te navodi da je on „zasnovan na morfonološkom ili morfološkom načelu“ (Badurina 2012: 66). „Morfonološki pravopis čuva glasovni sastav tvorbenih sastavnica“, odnosno „pazi na morfeme“. Prema morfonološkom pravopisu isti morfem uvijek se piše istim grafemima, odnosno „ne provode se glasovne promjene“. Prema morfonološkom načelu trebalo bi pisati: „*nadkriti, otpasti, srdce, svetčev, otčevina, svatba, robski, podkresati*“ (Frančić i dr. 2005: 29). Trebalo bi pisati „*sladka* prema *sladak*, dakle morfem /slad/ uvijek bi se bilježio isto, bez obzira na promjene na morfemskim granicama“ (Badurina 2012: 66). „Morfonološko se načelo ogleda u riječima *gradski* (a ne *gracki* kako bi bilo prema fonološkomu načelu), *podcrtati* (a ne *potcrtati*), *podsjetiti* (a ne *potsjetiti*) itd.“ Hrvatski pravopis je „fonološko-morfonološki jer ima odstupanja od strogo fonološkog načela“, a takva odstupanja su: „nebilježenje ispadanja suglasnika u imenica na *-tac*, *-tak*, *-dac*, *-dak*; nebilježenje jednačenja po zvučnosti u položaju *d + c, č, ć, s, š*, npr. *nadcestar, odcijepiti, predsjednik, predstava, odstupnica, odsvirati, odšetati, odšutjeti, odčepiti*“ (Frančić i dr. 2005: 29). No fonološko načelo ipak je dominantno i prema njemu se piše: „*slatka* (prema *sladak*), *otpuhnuti* (prema *od + puhnuti*), *pretpostavka* (prema *pred + postavka*), *iskopati* (prema

iz + kopati), *iščupati* (prema *iz + čupati*), *opkoliti* (prema *ob + koliti*), *stambeni* (prema *stan + beni*) itd.“ Prema morfonološkom načelu piše se: „*predsjednik, odčepiti, gradski, podšišati, podciknuti, jedanput, izvanbrodski* itd.“ (Badurina 2012: 66). „Prema hrvatskomu pravopisu u okviru jedne riječi pišemo najčešće fonološki“, iznimke su navedene, dok „međurječne veze pišemo morfonološki (*lijep grad*, a ne *lijeb grad*)“ (Frančić i dr. 2005: 29).

L. Badurina (2012) navodi da je etimološki pravopis zasnovan „na tzv. etimološkom načelu“ i pretpostavlja se da „uvažava etimologiju riječi“. On se naziva i „korijenskim pravopisom“ (Badurina 2012: 66). A. Frančić i dr. (2005) navode da se u etimološkom pravopisu „piše onako kako se pisalo od davnine“. U davnini je taj pravopis bio fonološki, „ali se izgovor promijenio, a način pisanja ostao je isti.“ Engleski pravopis je etimološki. „Naziv korijenski pravopis“ spominje se „u vezi s poviješću hrvatskoga pravopisa“ (Frančić i dr. 2005: 29–30).

3. Suvremeni pravopisni priručnici u hrvatskom standardnom jeziku

Suvremeno pravopisno doba počelo je 1892. godine. Tada je Ivan Broz objavio „Hrvatski pravopis“ (Čadež 2013: 8). Brozov pravopis je „prvi hrvatski pravopis u današnjem smislu riječi“ i „njime je standardizirana hrvatska fonološko-morfonološka pravopisna norma“ (Badurina 2012: 66). Drugo izdanje objavljeno je 1893. godine. Dragutin Boranić priredio je *Hrvatski pravopis Ivana Broza* 1904, a ostala izdanja uslijedila su 1906, 1911. i 1915. godine. *Pravopis hrvatskoga ili srpskoga jezika* Dragutina Boranića objavljen je 1921. godine, a ostala izdanja 1923, 1926, 1928. i 1930. godine. *Pravopis hrvatskosrpskoga jezika* Dragutina Boranića objavljen je 1934. i 1937. godine, a *Pravopis hrvatskoga ili srpskoga jezika* 1940. (četvrto izdanje) i 1941. godine (Badurina 2006: 156). Boranić je preradio i dopunio Brozov pravopis i objavio ga u deset izdanja. Taj je pravopis obilježio prvu polovicu 20. stoljeća, „od 1904. godine u kojoj Brozović pod svojim i Brozovim imenom objavljuje treće izdanje *Hrvatskoga pravopisa* do 1951. kada je objelodanjeno deseto izdanje Boranićeva *Pravopisa hrvatskoga ili srpskoga jezika*“ (Badurina 2006: 147–148). Brozov i Boranićev pravopis, a zatim samo Boranićev pravopis, „prevladavaju do konca Austro-Ugarske, za cijele stare Jugoslavije (unatoč Beliću), sve do proglašenja NDH.“ No „za stare Jugoslavije (a i za Austro-Ugarske)“ učestalo se „rabio i morfonološki pravopis“ (Čadež 2013: 8). Dakle Brozove „pravopisne zasade“ djelovale su „uz jedan prekid od 1941, odnosno 1942. do 1945.“ U

doba NDH „državne su vlasti uznastojale uspostaviti novu pravopisnu normu, pretežito morfonološki/ morfemski pravopisni tip, tzv. *korienski pravopis*“ (Badurina 2006: 147). *Hrvatski pravopis* Franje Cipre, Petra Guberine i Krune Kristića izašao je 1941. godine i bio je zabranjen, a pretisak je izašao 1998. godine (Badurina 2006: 156). „U četrdesetim se godinama dvadesetoga stoljeća posegnulo za izrazitije morfonološkim pravopisom“ i izašla su dva pravopisna priručnika (Badurina 1998: 65–66). „Pregled pravopisnih pravila „Koriensko pisanje“ Bratoljuba Klaića“ izlazi 1942. godine. „Cjelovit „Hrvatski pravopis“ Franje Cipre i Bratoljuba Klaića“ objavljen je 1944. godine. Boranićev pravopis vratio se s povratkom Jugoslavije (dva izdanja), a 1960. objavljen je „Pravopis hrvatskosrpskog književnog jezika“ (Čadež 2013: 8–9). Izrađen je „u dvjema „varijantama“ u Zagrebu i Novom Sadu“ (Badurina 1998: 66). Njega su „sačinile Matica hrvatska i Matica srpska, na temelju tzv. Novosadskoga dogovora iz 1954.“. Beograd je taj dogovor „iskoristio za jezično „unijaćenje“, na što je slavan odgovor dala Deklaracija o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika iz 1967. Matica hrvatska inicirala je izradu novoga pravopisa jer je Deklaracijom o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika iz 1967. godine „u nas odbačen pravopis iz 1960.“ (Čadež 2013: 9). Stjepan Babić, Božidar Finka i Milan Moguš su deveto izdanje Boranićeva pravopisa uzeli za predložak „novom hrvatskom pravopisnom priručniku“ (Badurina 2006: 148). „Trebao je biti objavljen potkraj 1971., ili početkom 1972.“ (Čadež 2013: 9), ali bio je zabranjen u Hrvatskoj (Badurina 2006: 148) i „otisnut je samo za internu upotrebu“ (Čadež 2013: 9). Bio je zabranjen zbog imena *Hrvatski pravopis* (Badurina 1998: 66). No ipak je dotiskan „1972. i 1984. u Londonu“ (Čadež 2013: 9) i „stoga je u Hrvatskoj znan i kao *londonac*“ (Badurina 2006: 148). Zna se da je u Hrvatskoj kriomice korišten „u godinama koje su uslijedile“, ali „o stvarnom se njegovu utjecaju do devedesetih godina 20. stoljeća može samo nagađati“ (Badurina 2006: 148–149). Ne može se „pouzdanom govoriti o njegovu utjecaju na hrvatsku pravopisnu praksu“ sedamdesetih godina. Međutim otkazivanjem novosadskog je dogovora i novosadski pravopis „postavljen u čudan položaj neke vrste neobvezujućeg, ali i jedinog normativnog priručnika“ (Badurina 1998: 66–67). Od zabrane *Hrvatskog pravopisa* Babića, Finke i Moguša vladao je „pravopisni voluntarizam“ do 1986. godine. Tada je objavljen *Pravopisni priručnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, a autori su Vladimir Anić i Josip Silić (Čadež 2013: 9). On se pojavio „kao hrvatski odgovor“ (Badurina 1998: 67), pravi je i „konačan prekid s novosadskom pravopisnom praksom“ (Badurina 2006: 149) i „kao prvi pravopis nakon 26 godina

dočekan je s nemalim nestrpljenjem.“ On je „konceptijski čišći i metodološki prihvatljiviji“, ali nije „bitno zadirao u tadašnje pravopisne navike“ (Badurina 1998: 67). Ostao je „na tragu hrvatske fonološko-morfonološke pravopisne prakse“. Međutim unio je nov način promišljanja „pitanja kompetencije pravopisne norme“ i „novosti u način njezina propisivanja“ i stoga je ipak predstavljao „blag *odmak* od broz-boranićevske *tradicije izrade* pravopisnih knjiga“ (Badurina 2006: 149). Imao je tri izdanja: 1986, 1987. i 1990. godine (Badurina 2006: 156). Ovaj je pravopis „uklonjen iz knjižara“ 1990. godine, a „u službeni upotrebu vraćaju se Babić, Moguš i Finka“ (Čadež 2013: 9).

Godine 1990. pretiskan je „tzv. *Londonac*, tj. *Hrvatski pravopis* Stjepana Babića, Božidara Finke i Milana Moguša inicijalno objavljen 1971.“ (Peti-Stantić, Langston 2013: 198). Zapravo se pokazalo „koliko je besmisleno bilo njegovo zabranjivanje“ (Badurina 1998: 67). Zadobio je „velik broj pristaša“ zbog „svoga mitskoga statusa u hrvatskoj javnosti“ i „zbog toga što mu je, za razliku od Silić-Anićeva pravopisa u imenu stajalo samo »hrvatski«, a ne i srpski.“ Godine 1994. autori su objavili „prvo izdanje pravopisa koji nominalno nije bio pretisak *Londonca*, nego njegova djelomično osuvremenjena verzija.“ Pravopis je objavljen pod istim naslovom. Sustavno je objavljivao „iz godine u godinu tri godine zaredom“ (Peti-Stantić, Langston 2013: 198), odnosno promijenjena izdanja objavljena su 1994, 1995. i 1996. godine (Badurina 2006: 156). T. Čadež (2013) navodi da „Hrvatski pravopis“ Babića, Finke i Moguša „1994. dobiva odobrenje Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa da se rabi u školama“ (Čadež 2013: 9). S druge strane A. Peti-Stantić i K. Langston (2013) navode da je četvrto izdanje, odnosno „ono iz 1996. godine, dobilo dopuštenje Ministarstva za uporabu u školama“ (Peti-Stantić, Langston 2013: 198). Također navode da je „takvo dopuštenje imalo četvrto izdanje, a ne kasnija, bitno promijenjena izdanja“ (Peti-Stantić, Langston 2013: 199-200). Iako je dopuštenje „praktički značilo da se u javnosti smatralo kako je upravo taj pravopis služben“, ipak upotreba u školama „ne predstavlja ni ukupnost javnoga jezika, ni jezika u službenoj uporabi“ (Peti-Stantić, Langston 2013: 198).

Godine 1996. objavljen je *Hrvatski računalni pravopis* Slavena Batnožića, Branka Ranićevića i Josipa Silića. Najavio je eru računalne pismenosti i ponudio „računalni program za provjeru pravopisa“ na disketi „uz *popratnu* knjigu“ (Badurina 2006: 149). Babić, Finka i Moguš 2000. godine objavili su prerađeno izdanje *Hrvatskog pravopisa*, odnosno peto izdanje (Badurina 2006: 156). Godine 2001. objavljen je „novi *Pravopis hrvatskoga jezika* Vladimira Anića i Josipa Silića“ (Badurina 2006: 149). U njemu se

„donose rješenja koja su suprotna upravo iznesenima u kasnijim izdanjima Babića, Finke i Moguša“, ali su usklađena „s praksom i s pretiskom iz 1990.“ Ovaj pravopis „nikada nije dobio dopuštenje za upotrebu u školama“ (Peti-Stantić, Langston 2013: 200). Zatim je 2002, 2003. i 2004. godine izašlo šesto, sedmo i osmo izdanje *Hrvatskog pravopisa* Babića, Finke i Moguša (Badurina 2006: 156). Godine 2005. izašao je *Hrvatski školski pravopis* autora Stjepana Babića, Sande Ham i Milana Moguša (Badurina 2006: 156). „Taj je pravopis dobio preporuku Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa za upotrebu u školama“ (Peti-Stantić, Langston 2013: 200), a autori su „objavili da su svoja rješenja uskladili sa zaključcima Vijeća za normu hrvatskoga standardnog jezika, utemeljena još 1998.“ (Čadež 2013: 9). Babić i Moguš naglasili su „da su se uskladili sa zaključcima Vijeća“ i u „izdanju svojega pravopisa iz 2010.“ (Čadež 2013: 9).

Hrvatski pravopis Matice hrvatske objavljen je 2007, a autori su Lada Badurina, Ivan Marković i Krešimir Mićanović. Drugo izdanje je iz 2008. godine. Iako je zatraženo, ovaj pravopis nije dobio dopuštenje za upotrebu u školama, odnosno dopuštenje je stiglo „tek u travnju 2013, netom prije objave „*Hrvatskoga pravopisa* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje na mrežnim stranicama“ (Peti-Stantić, Langston 2013: 201). U *Hrvatskom pravopisu* Matice hrvatske se „uz standardna pravopisna pravila i pravopisni rječnik, obrađuje transliteracija i transkripcija stranih imena, kao što se usustavljuje i pisanje riječi iz stranih jezika i izvedenica od njih.“ Usustavljeno je sastavljeno i rastavljeno pisanje, „osobito pisanje priloga, a ponuđena su i iscrpna pravila o pisanju zareza.“ Primjeri su osuvremenjeni, a „na kraju pravopisa nalaze se detaljna pravila za pisanje bibliografskih jedinica, uputnica i bilježaka te pravila citiranja.“ A. Peti-Stantić i K. Langston (2013) smatraju „da je riječ o iznimno funkcionalnom i upotrebljivom pravopisnom priručniku“ (Peti-Stantić, Langston 2013: 201).

Hrvatski pravopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje najavljen je pred ljeto 2012. godine, a „ponuđen je na javnu raspravu u svojoj elektronskoj varijanti i objavljivanjem knjižice pravopisnih pravila uz dnevne novine *Večernji list* 15. travnja 2013.“ Javna rasprava trajala je mjesec dana. U pravopisu se „mjestimično dopuštaju dvojnosti“ (Peti-Stantić, Langston 2013: 201). „*Hrvatski pravopis* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje od 15. lipnja 2013. dostupan je javno na internetskoj adresi“ (Peti-Stantić, Langston 2013: 202), a u obliku knjige objavljen je 2013. godine.

4. Analiza pravopisnih priručnika

Analizirat će se određena poglavlja četiriju suvremenih pravopisnih priručnika:

- Babić, Stjepan, Ham, Sanda, Moguš, Milan. 2005. *Hrvatski školski pravopis*. Zagreb: Školska knjiga.
- Babić, Stjepan, Moguš, Milan. 2010. *Hrvatski pravopis*. Zagreb: Školska knjiga.
- Badurina, Lada, Marković, Ivan, Mićanović, Krešimir. 2008. *Hrvatski pravopis*. Zagreb: Matica hrvatska.
- Jozić, Željko i dr. 2013. *Hrvatski pravopis*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.

U analizi, kao i u ostatku rada, navodit će se skraćeni nazivi pravopisnih priručnika: S. Babić i dr. (2005), S. Babić i dr. (2010), L. Badurina i dr. (2008), Ž. Jozić i dr. (2013). Analiza i usporedba svih poglavlja četiriju pravopisnih priručnika bila bi predugačka, stoga su izabrana određena poglavlja, odnosno pravopisna područja o glasu j, gubljenju suglasnika, velikim i malim početnim slovima, niječnim oblicima prezenta glagola *htjeti*, točki uz druge pravopisne i interpunkcijske znakove. S obzirom na to da analiza pravopisnih priručnika treba sadržavati i analizu koncepcije, na početku svakog analiziranog poglavlja nalazi se prikaz i analiza dijelova kazala u kojima se poglavlja nalaze. Komentari i analiza uključuju i usporedbu dijelova kazala pravopisnih priručnika, kao i analizu i usporedbu naziva određenih cjelina i poglavlja među pravopisnim priručnicima. Analiza je usmjerena na razlike među pravopisnim priručnicima, odnosno detaljno su analizirani dijelovi u kojima postoje razlike među pravopisnim priručnicima. Cilj analize bio je navesti i objasniti razlike među pravopisnim priručnicima te izdvojiti pojedinačne primjere kako bi poslužili kao materijal za provedbu istraživanja među učenicima. Iako se ponekad navodi kako razlika među pravopisnim priručnicima nema mnogo, hipoteza je da će biti izdvojeno više pojedinačnih primjera. Ti pojedinačni primjeri predstavljaju razlike, a nalaze su u barem dva pravopisna priručnika. Najmanje razlika zasigurno će biti između S. Babić i dr. (2005) i S. Babić i dr. (2010), dok će L. Badurina i dr. (2008) ponuditi drugačija pravopisna rješenja. Ž. Jozić i dr. (2013), kao najnoviji pravopisni priručnik, koji u nekim slučajevima preporuča jedna pravopisna rješenja, a druga dopušta, u nekim će se pravopisnim rješenjima razlikovati od barem jednog pravopisnog priručnika, dok će se u drugima složiti sa svima, upravo zbog navedenog.

4.1. Glas j

Prva razlika među pravopisnim priručnicima, unutar ovog pravopisnog područja, pojavljuje se već u samom nazivu te nazivu cjeline kojoj pripada.

U S. Babić i dr. (2005) nalazi se cjelina *Glasovi i glasovni skupovi* unutar koje se nalazi poglavlje *Glas j*, kao i u S. Babić i dr. (2010). Ostala poglavlja su: *Glasovi č i ć*, *Glasovi dž i đ*, *Glas h*, *Dvoglasnik*, *Jednačenja zapornika*, kao što je vidljivo u tablici 1, uz dodatnu podjelu unutar poglavlja.

Tablica 1 – *Glasovi i glasovni skupovi*, S. Babić i dr. (2005)

GLASOVI I GLASOVNI SKUPOVI

GLASOVI Č I Ć

GLASOVI DŽ I Đ

GLAS H

GLAS J

DVOGLASNIK

Smjenjivanje *ije/je/e/i*

Smjenjivanje *ije/je*

Smjenjivanje *ije/e*

Smjenjivanje *je/jē*

Smjenjivanje *je/ije*

Smjenjivanje *e, i/ije*

Smjenjivanje *ije, je/i*

JEDNAČENJA ZAPORNIKA

Jednačenje šumnika po zvučnosti

Jednačenje zapornika po tvorbenom mjestu

Gubljenje zapornika

U S. Babić i dr. (2010) podjela cjeline *Glasovi i glasovni skupovi* djelomično je različita od podjele u S. Babić i dr. (2005). Također postoji poglavlje *Glas j*, no ostala poglavlja su: *Glasovi č i ć*, *Napomena uz glasove č i ć*, *Glasovi dž i đ*, *Glas h*, *Dvoglasnik ĵe*, kao što je vidljivo u tablici 2, uz dodatnu podjelu unutar poglavlja.

Tablica 2, *Glasovi i glasovni skupovi*, S. Babić i dr. (2010)

GLASOVI I GLASOVNI SKUPOVI

Glasovi č i ć

Napomena uz glasove č i ć

Glasovi dž i đ

Glas h

Glas j

Dvoglasnik je

Opći dio

I. Duljenje sloga s kratkim je

II. Kraćenje sloga s dvoglasnikom

III. Ostala pravila

U L. Badurina i dr. (2008) ovo pravopisno područje ne nosi isti naziv kao u dva prethodno spomenuta pravopisna priručnika. Štoviše, sadržaj je drugačiji. Cjelina o fonemima uključuje poglavlja o fonemima č, ć, ž (dž), ž (đ), ali ne i ovo pravopisno područje. Pravopisno područje o glasu j nalazi se u cjelini *Kontakti fonema*, a u poglavlju *Kontakti samoglasničkih fonema*. Ostala poglavlja u cjelini *Kontakti fonema* su: *Kontakti suglasničkih fonema*, *Kontakti suglasničkih i samoglasničkih fonema*, kao što je prikazano u tablici 3.

Tablica 3, *Kontakti fonema*, L. Badurina i dr. (2008)

KONTAKTI FONEMA

KONTAKTI SUGLASNIČKIH FONEMA

KONTAKTI SUGLASNIČKIH I SAMOGLASNIČKIH FONEMA

KONTAKTI SAMOGLASNIČKIH FONEMA

Ž. Jozić i dr. (2013) ovo pravopisno područje nazivaju *Glas j*, kao i prva dva spomenuta pravopisna priručnika. Stoga možemo zaključiti da se po nazivu ovoga pravopisnoga područja izdvaja samo L. Badurina i dr. (2008). U Ž. Jozić i dr. (2013) cjelina *Glasovi* podijeljena je na poglavlja: *Pojedinačni glasovi*, *Glasovi u dodiru*, *Ije/je/e*. Poglavlje *Glas j* nalazi se unutar dijela o pojedinačnim glasovima, kao i poglavlja o glasovima č, ć, dž, đ, kao što je vidljivo u tablici 4.

Tablica 4, *Glasovi*, Ž. Jozić i dr. (2013)

Glasovi

Pojedinačni glasovi

Glas č

Glas ć

Glas dž

Glas đ

Glas j

Glasovi u dodiru

Jednačenje po zvučnosti

Jednačenje po mjestu tvorbe

Ispadanje glasova

Ispadanje suglasnika

Ispadanje samoglasnika

Ije/je/e

Kraćenje ije > je

Duljenje je > ije

U S. Babić i dr. (2005) pravila i primjeri, unutar ovog pravopisnog područja, prikazani su sažeto, ali i dosta pregledno. Osim toga padežni oblici svrstani su u stupce. S. Babić i dr. (2010) od ostalih se pravopisnih priručnika razlikuje i izdvaja po tome što padežne oblike pojedine imenice ili primjera razdvaja, odnosno pravopisno područje o glasu j podijeljeno je na pravila koja se odnose na pisanje j između otvornika. Drugim riječima, u pojedinom pravilu, odnosno dijelu, možemo pronaći oblike različitih imenica koji su u istom padežu. L. Badurina i dr. (2008) od ostalih se pravopisnih priručnika najviše razlikuje po tome što u većini primjera, koji se pojavljuju i u drugim pravopisnim priručnicima, ne preporuča bilježenje glasa j. Za Ž. Jozić i dr. (2013) važno je napomenuti kako dopušta dvostrukosti u slučaju određenih primjera. Doduše, drugi oblici ponuđeni su u posebnom poglavlju *Napomene* na koje upućuju fusnote, stoga bismo mogli reći kako jednim oblicima daje prednost. Sva četiri pravopisna priručnika najprije navode pravila i primjere o pisanju glasa j, a zatim o nepisanju glasa j.

Primjeri *Verdi*, *studio*, *radio*, *Mario* pojavljuju se u sva četiri pravopisna priručnika, a primjer *Tokio* u tri. S. Babić i dr. (2005), S. Babić i dr. (2010) i Ž. Jozić i dr. (2013) izvedene oblike imenice *Verdi* pišu jednako, odnosno preporučuju pisanje glasa j. L. Badurina i dr. (2008) u deklinaciji ove imenice, odnosno imena, kao i u izvedenom pridjevu, ne preporučuju bilježenje glasa j. U ostala tri zajednička primjera razlike su ipak veće.

U S. Babić i dr. (2005) imenica *Verdi* smještena je među imenice koje „u nominativu nemaju j, a osnova im završava na i“. Primjeri su prikazani u stupcima, a navode primjere u nominativu jednine, genitivu jednine, instrumentalu jednine, nominativu množine i pridjev:

poni, ponija, ponijem, poniji, ponijev, žiri, žirija, žirijem, žiriji, žirijev, kroki, krokija, krokijem, krokiji, taksi, taksija, taksijem, taksiji, Leopardi, Leopardija, Leopardijem, Leopardijev, Marconi, Marconija, Marconijem, Marconijev, Verdi, Verdija, Verdijem, Verdijev. (Babić i dr. 2005: 20)

S. Babić i dr. (2005) ostala četiri primjera smještaju među imenice koje „u nominativu nemaju j, a završavaju na io (gdje -i pripada osnovi, a -o je nastavak: studi-o, Toki-o)“. Navode primjere u nominativu, genitivu i instrumentalu jednine, nominativu množine i pridjev:

studio, studija, studijem, studiji, studijski, radio, radija, radijem, radiji, radijski, Mario, Marija, Marijem, Marijev, Tokio, Tokija, Tokijem, Tokijski, Pio, Pija, Pijem, Pijev. (Babić i dr. 2005: 20)

Uočljivo je kako je u S. Babić i dr. (2005) preporučeno pisanje glasa j u izvedenim oblicima svih četiriju imenica.

Isto je preporučeno u S. Babić i dr. (2010), no kao što je već rečeno, prikazano je i podijeljeno na drugačiji način. Navode da se glas j piše u genitivu jednine imenica na -i, -ij, -ije, -ijo, -io između otvornika i-a:

žirija (prema žiri), krokija (prema kroki), Verdija, Leopardija, radija (prema radij i radio), studija (prema studij i studio), kolegija (prema kolegij), Plinija (prema Plinije), Poncija (prema Poncije), Marija (prema Marijo i Mario), Tokija (prema Tokio). (Babić i dr. 2010: 20)

Preporučeno je pisanje glasa j između otvornika i-e u instrumentalu jednine imenica na -i, -ij, -ije, -ijo, -io:

žirijem (prema *žiri*), *krokijem* (prema *kroki*), *Verdijem*, *Leopardijem*, *radijem* (prema *radij* i *radio*), *studijem* (prema *studij* i *studio*), *kolegijem* (prema *kolegij*), *Plinijem* (prema *Plinije*), *Poncijem* (prema *Poncije*), *Marijem* (prema *Marijo* i *Mario*), *Tokijem* (prema *Tokio*). (Babić i dr. 2010: 20)

Također se navodi da se glas j piše između otvornika i-i u nominativu množine imenica na -i, -ij, -io: *žiriji* (prema *žiri*), *krokiji* (prema *kroki*), *radiji* (prema *radij* i *radio*), *studiji* (prema *studij* i *studio*), *kolegiji* (prema *kolegij*) (Babić i dr. 2010: 20).

Preporuča se pisanje glasa j u dativu i lokativu jednine imenica na -i, -ij, -ije, -ijo, -io između otvornika i-u:

žiriju (prema *žiri*), *krokiju* (prema *kroki*), *Verdiju*, *Leopardiju*, *radiju* (prema *Verdi*, *Leopardi*, *radij* i *radio*), *studiju* (prema *studij* i *studio*), *kolegiju* (prema *kolegij*), *Pliniju* (prema *Plinije*), *Ponciju* (prema *Poncije*), *Mariju* (prema *Marijo* i *Mario*), *Tokiju* (prema *Tokio*). (Babić i dr. 2010: 20)

Glas j piše se i u pridjeva od imenica na dočetno -i, -ij, -ije, -ijo, -io ako su tvoreni dometcima -ski i -ev:

-ski: *aluminijski* (prema *aluminij*), *radijski* (prema *radij*), *studijski* (prema *studij*), *tokijski* (prema *Tokio*); -ev: *barijev*, *kalijev*, *natrijev*, *uranijev* (ako se ne upotrijebi sufiks -ski, npr. *natrijski*), *Celzijev*, *Marijev* (prema *Marijo* i *Mario*), *Verdijev* (prema *Verdi*). (Babić i dr. 2010: 21)

L. Badurina i dr. (2008) preporučuju nebilježenje j u izvedenim oblicima ovih imenica, osim u slučaju imenice *Mario* u čijim oblicima dopuštaju dvostrukosti. Navode da se međusamoglasničko j ne piše u primjerima poput *Verdi*, koji su posebno odijeljeni kao strana imena i posvojni pridjevi od njih: „Verdi – Verdia – Verdiem – Verdiev“ (L. Badurina i dr. 2008: 42).

Također je i u primjerima *radio* i *studio* preporučeno nebilježenje međusamoglasničkog j „u skupu io u imenica muškoga roda na granici osnove i gramatičkoga morfema“.

Navode se primjeri:

radio – radija – radiju – radiom (ali: *radij – radija – radijem*), studio – studija – studiju – studiom (ali: *studij – studija – studijem*), embrio – embrija – embriju – embriom (ali: *embrij – embrija – embrijem*), impresario – impresarija – impresariju – impresariom, folio – folija – foliju – foliom, trio – trija – triju – triom. (L. Badurina 2008: 41)

S druge strane preporučeno je čuvanje j ispred sufiksa u pridjeva na -ski: „radio (G radija) – radijski, studio (G studija) – studijski“. Navedeno je da postoje imena *Dario*, *Darijo*, *Mario*, *Marijo*, *Silvio*, *Silvijo*, no „u sklonidbi imena na -io i izvođenju pridjeva od njih – osobito ako nositelj imena tako želi – može se čuvati osnovni oblik imena“, odnosno ne mora se pisati glas j u imenima poput *Mario*, *Dario*, *Silvio*: „Mario – Maria i Marija – Mariu i Mariju – Mariom – Mario, ali: Marijo – Marija – Mariju – Marijem – Marijev“ (L. Badurina i dr. 2008: 41).

U Ž. Jozić i dr. (2013) preporučeno je, kao i u prvim dvama pravopisnim priručnicima, pisati j u izvedenim oblicima riječi *Verdi*: „Verdi – Verdija, Verdiju... Verdijem, Verdijev“.

U izvedenim oblicima riječi *radio* i *studio* preporučuje se pisanje glasa j, a u instrumentalu jednine preporučena su oba oblika: „portfolio – portfolija, portfoliju... portfolijem/portfoliom, radio – radija, radiju... radijem/radiom; studio – studija, studiju... studijem/studiom; trio – trija, triju... trijem/triom“. Isto je i sa stranim imenima: „Antonio – Antonija, Antoniju... Antonijem/Antoniom, Antonijev/Antoniov; Mario – Marija, Mariju... Marijem/Mariom, Marijev/Mariov; Tokio – Tokija, Tokiju... Tokijem/Tokiom“ (Jozic i dr. 2013: 11).

Nadalje će, unutar ovog pravopisnog područja, kao razlike među pravopisnim priručnicima, biti izdvojeni primjeri koji se nalaze u dva pravopisna priručnika, L. Badurina i dr. (2008) i Ž. Jozić i dr. (2013).

U jednom od pravila o nebilježenju međusamoglasničkog j, koje je već navedeno, uz imenice *radio* i *studio*, u L. Badurina i dr. (2008: 41) navode se imenice *embrio*, *impresario*, *folio*, *trio*.

Primjer *trio*, uz primjere *radio* i *studio*, naveden je i u Ž. Jozić i dr. (2013: 11). Navodi se kao posuđenica koja završava na -io. Ipak, razlika je u tome što Ž. Jozić i dr. (2013) dopuštaju oba oblika u instrumentalu jednine.

Uočljive su i razlike u imenima, stranim imenima i stranim imenicama. U L. Badurina i dr. (2008) preporučeno je pisanje međusamoglasničkog j „u imenicama ženskoga roda s dočetnim skupovima ija i eja“, no „u vlastitim imenima ne mora biti tako, pa postoje i Maria i Marija, i Andrea i Andreja“. U sklonidbi imena Maria, kao i drugih imena na -ia, kao i izvođenju pridjeva od njih, „može se čuvati osnovni oblik imena: Maria – Marie i Marije – Marii i Mariji – Mariom i Marijom – Mariin i Marijin“. Međutim preporučuje se nebilježenje glasa j „u sklonidbi imena na -ea i izvođenju pridjeva od njih: Andrea – Andree – Andrei – Andreom – Andrein“ (Badurina i dr. 2008: 40).

S druge strane u Ž. Jozić i dr. (2013: 11) preporučuju bilježenje glasa j u izvedenim oblicima imena *Maria*.

U L. Badurina i dr. (2008) nije preporučeno bilježenje j ni „u skupovima i + samoglasnik na granici osnove i gramatičkoga morfema u stranim (grafijskih neprilagođenih) općih imenica: *feng shui* – *feng shuia* – *feng shuiem*, *pizzeria* – *pizzerii* – *pizzeriom*“, kao ni „u stranim vlastitih imena te u posvojnih pridjeva od njih:

Verdi – Verdia – Verdiem – Verdiev, Kennedy – Kennedya – Kennedyem – Kennedyev, Sidney – Sidneya, Gillespie – Gillespiea – Gillespieem – Gillespieev, Cherokee [čiroki] – Cherokeea [čirokiĵa] – Cherokeeem [čirokiĵem] – Cherokeeev [čirokiĵev], Camus [kami] – Camusa [kamiĵa] – Camusem [kamiĵem] – Camusev [kamiĵev]

Virginia – Virginie – Virginiom – Virginiin, Nokia – Nokie – Nokiom – Nokiin, Croatia [kroaciĵa] – Croatie [kroaciĵe] – Croatiom [kroaciĵom] – Croatiin [kroaciĵn] (Badurina i dr. 2008: 42).

Naprotiv, u Ž. Jozić i dr. (2013: 10-11) preporučeno je bilježenje glasa j u izvedenim oblicima imenica *fengšui*, *pizzeria*, *Kennedy*, *Camus*, *Virginia*, *Nokia*, koje se navode u oba pravopisna priručnika. Naime jedino u slučaju imena *Camus* preporučena su oba oblika. U Ž. Jozić i dr. (2013) preporučeno je pisati glas j „u sklonidbi i tvorbi posvojnih pridjeva“ od riječi koje završavaju glasom -i u posuđenicama:

alibi – alibija, alibiju... alibijem; bonsai – bonsaija, bonsaiju... bonsaijem; fengšui – fengšuija, fengšuiju... fengšuijem; gi – gija, giju... gijem; reiki – reikija, reikiju... reikijem; tahini – tahinija, tahiniju... tahinijem; taksi – taksija, taksiju... taksijem; žiri – žirija, žiriju... žirijem. (Jozić i dr. 2013: 10)

Štoviše, jednako je i sa stranim imenima koja završavaju na -i:

Atlee [etli] – Atleeja, Atleeju... Atleejem, Atleejev; Camus [kami] – Camusja, Camusju... Camusjem, Camusjev; Denis [deni] – Denisja, Denisju... Denisjem, Denisjev; Chelsea [čelzi] – Chelseaja, Chelseaju... Chelseajem, Chelseajev; Chenu [šeni] – Chenuja, Chenuju... Chenujem, Chenujev; Dubai – Dubaija, Dubaiju... Dubaijem; Eddie [edi] – Eddieja, Eddieju... Eddiejem, Eddiejev; Iši – Išija, Išiju... Išijem, Išijev; Kennedy [kenedi] – Kennedyja, Kennedyju... Kennedyjem, Kennedyjev; Sakai – Sakaija, Sakaiju... Sakaijem, Sakaijev; Verdi – Verdija, Verdiju... Verdijem, Verdijev. (Jozić i dr. 2013: 10-11)

Međutim u poglavlju *Napomene* navedeno je: „Zbog tradicijskih razloga oblike imena Camus [kami] i Denis [deni] i posvojne pridjeve od tih imena dopušteno je pisati i Camusa, Camusu..., Camusom, Camusov; Denisa, Denisu..., Denisom, Denisov“ (Jozić i dr. 2013: 121).

Osim razlika u pravilima i izvedenim oblicima, razlike se mogu pronaći i u smještaju pravila i primjera. Primjerice riječ *pizzeria* se u L. Badurina i dr. (2008: 42) navode uz primjer *feng shui* unutar stranih (grafijski neprilagođenih) općih imenica, dok se u Ž. Jozić i dr. (2013) riječ *pizzeria* navodi kod skupa -ia u stranim riječima te se glas j bilježi: „pizzeria – pizzerije, pizzeriji... pizzerijom“ (Jozić i dr. 2010: 11), a već je navedeno da se *fengšui* promatra kao posuđenica.

Isto tako glas j bilježi se u skupu -ia u imenima: „Maria – Marije, Mariji... Marijom, Marijin; Mia – Mije – Miji... Mijom, Mijin; Nokia – Nokije, Nokiji... Nokijom, Nokijin; Virginia – Virginije, Virginiji... Virginijom, Virginijin“ (Jozić i dr. 2010: 11).

Razlike između ova dva pravopisna priručnika postoje i u pisanju kratica. L. Badurina i dr. (2008) preporučuju nebilježenje glasa j „u složenih kratica, njihovoj sklonidbi i izvođenju pridjeva od njih“ te se navode primjeri:

CIA – CIA-e [ci(i)e] – CIA-i [ci(i)i] – CIA-in [ci(i)in]

FOI – FOI-a [foi(i)a] – FOI-u [foi(i)u] – FOI-ev [foi(i)ev]

ICTY – ICTY-a [aj-si-ti-uaĵa] ili [ikti(ĵ)a] – ICTY-u – ICTY-ev

IPA – IPA-e – IPA-i [ipi] – IPA-in [ipin]

POA – POA-e – POA-i [poi] – POA-in [poin]. (Badurina 2008: 42)

U Ž. Jozić i dr. (2013) je, s druge strane, preporučeno bilježenje glasa j „u sklonidbi i u tvorbi posvojnih pridjeva od pokrata“ na -i, -io, -ia. Naveden je primjer: „FOI – FOI-ja, FOI-ju... FOI-jem, FOI-jev“. Idući primjer je: „AUDIO – AUDIO-ja, AUDIO-ju... AUDIO-jem/ AUDIO-om, AUDIO-jev/AUDIO-ov“, a treći primjer je: „CIA – CIA-je, CIA-ji... CIA-jom, CIA-jin“ (Jozic i dr. 2013: 11).

No u poglavlju *Napomene* objašnjeno je da je nebilježenje j u navedenim primjerima ipak dopušteno, odnosno dopušteno je pisati i: „FOI-a, FOI-u..., FOI-em, FOI-ev; AUDIO – AUDIO-a, AUDIO-u..., AUDIO-em, AUDIO-ev; CIA – CIA-e, CIA-i..., CIA-om, CIA-in“ (Jozic i dr. 2013: 121).

Tablica 5, *Glas j*, pojedinačni primjeri, razlike među pravopisnim priručnicima

Babić i dr. (2005)	Babić i dr. (2010)	Badurina i dr. (2008)	Jozić i dr. (2013)
Verdi, Verdija, Verdijem, Verdijev	Verdi, Verdija, Verijem, Verdiju, Verdijev	Verdi, Verdia, Verdiem, Verdiev	Verdi, Verdija, Verdiju, Verdijem, Verdijev
studio, studija, studijem, studiji, studijski	studio, studija, studijem, studiji, studiju, studijski	studio, studija, studiju, studiom, studijski	studio, studija, studiju, studijem (studiom)
radio, radija, radijem, radiji, radijski	radio, radija, radijem, radiji, radiju, radijski	radio, radija, radiju, radiom, radijski	radio, radija, radiju, radijem (radiom)
Mario, Marija, Marijem, Marijev	Mario, Marija, Marijem, Mariju, Marijev	Mario, Maria (Marija), Mariu (Mariju), Mariom, Mario	Mario, Marija, Mariju, Marijom (Mariom), Marijev (Mario)
Tokio, Tokija, Tokijem, tokijski	Tokio, Tokija, Tokijem, Tokiju, tokijski		Tokio, Tokija, Tokiju, Tokijem (Tokiom)
		trio, trija, triju, triom	trio, trija, triju, trijem (triom)
		Maria, Marie (Marije), Marii (Mariji), Mariom (Marijom), Mariin (Marijin)	Maria, Marije, Mariji, Marijom, Marijin
		Kennedy, Kennedyja, Kennedyem, Kennedyev	Kennedy, Kennedyja, Kennedyjem, Kennedyjev
		Camus, Camusa, Camusem, Camusov	Camus, Camusja (Camusa), Camusju (Camusu), Camusjem (Camusom), Camusjev (Camusov)
		Virginia, Virginie, Virginiom, Virginiin	Virginia, Virginije, Virginijom, Virginijin
		Nokia, Nokie, Nokiom, Nokiin	Nokia, Nokije, Nokiji, Nokijom, Nokijin
		feng shui, feng shuia, feng shuiem	fengšui, fengšuija, fengšuiju, fengšuijem

		pizzeria, pizzerii, pizzeriom	pizzeria, pizzerije, pizzeriji, pizzerijom
		CIA, CIA-e, CIA-i, CIA-in	CIA, CIA-je (CIA-e), CIA-ji (CIA-I), CIA-jom, (CIA-om), CIA-jin (CIA-in)
		FOI, FOI-a, FOI-u, FOI-ev	FOI, FOI-ja (FOI-a), FOI-ju (FOI-u), FOI-jem (FOI-em), FOI-jev (FOI-ev)

4.2. Gubljenje suglasnika

U S. Babić i dr. (2005) ovo pravopisno područje naziva se *Gubljenje zapornika*. Nalazi se unutar cjeline *Glasovi i glasovni skupovi*, a unutar poglavlja *Jednačenja zapornika*, v. tablicu 1.

S. Babić i dr. (2010) ipak su razdvojili cjelinu *Glasovi i glasovni skupovi*, v. tablicu 2, i cjelinu *Jednačenje i gubljenje glasova*, unutar koje se nalazi poglavlje *Gubljenje glasova*, kao što je vidljivo u tablici 6.

Tablica 6, *Jednačenje i gubljenje glasova*, S. Babić i dr. (2010)

JEDNAČENJE I GUBLJENJE GLASOVA

Jednačenje po zvučnosti

Jednačenje po izgovornome mjestu

Gubljenje glasova

U L. Badurina i dr. (2008) ovo pravopisno područje nalazi se unutar cjeline *Kontakti fonema*, a unutar poglavlja *Kontakti suglasničkih fonema*, v. tablicu 3.

U Ž. Jozić i dr. (2013) poglavlje *Ispadanje suglasnika* nalazi se unutar cjeline *Glasovi u dodiru*, a unutar još veće cjeline *Glasovi*, v. tablicu 4.

S. Babić i dr. (2005) preporučuju nebilježenje gubljenja d i t „ispred c, č u oblicima imenica s nepostojanim a u završetku -dac, -dak, -tac, -tak, -tka, ako je taj završetak ispred otvornika“. Primjeri su pregledno prikazani u skupinama, tako će se i ovdje citirati:

dc: ledac	> ledca, ledci	razgodak	> razgodci
mladac	> mladca, mladci	iscjedak	> iscjedci
jadac	> jadca, jadci	zadak	> zadci

tc: mlatac > mlatca, mlatci	zadatak > zadataci
bratac > bratca, bratci	napitak > napitci
letak > letci	zagonetka > zagonetci
pripovijetka > pripovijetci	
dč: mladac > mladčev	
tč: bratac > bratče, mlatac > mlatčev. (Babić i dr. 2005: 31).	

Nadalje navode da se t gubi „ako je ispred završetka -tak zapornik“, a primjeri su: „listak, liska, lisci; naprstak, naprska, naprsci“.

Također navode da:

U oblicima imenica: otac, sudac, svetac ne bilježimo d i t ispred c, č nego d i t ispadaju:

oca, suca, sveca

oci, suci, sveci

očev, sučev, svečev. (Babić i dr. 2005: 31)

Ono po čemu se ovaj pravopisni priručnik izdvaja i razlikuje od ostalih triju je pisanje pridjeva poput *aorisni*. Ostala tri priručnika preporučuju bilježenje t, stoga bi prema njima taj pridjev pisali *aoristni*. „Ako je st završetak tuđice od koje tvorimo pridjev, ostvaruje se skup sn: azbesni, aorisni, balasni, damasni, protesni...“ (Babić i dr. 2005: 31).

S. Babić i dr. (2010) također preporučuju gubljenje d u izvedenim oblicima riječi otac, odnosno navode da se „šumnik *d* ispred *c*“ gubi „u riječi *otac* (G jd. *oca*, N mn. *oci* i *očevi*)“. Nadalje navode da „u ostalim imenicama na otvornik + *-dac*, *-dak*, *-tac*, *-tak*, *-tka* ostaju *d* i *t*“. Među primjerima nalaze se i primjeri koje su naveli S. Babić i dr. (2005), a razlika je u preporuci pisanja izvedenih oblika riječi *sudac* i *svetac*:

ledac, G jd. *ledca* N mn. *ledci*, *mladac* G jd. *mladca* N mn. *mladci*

iscjedak N mn. *isjedci*, *razgodak* N mn. *razgodci*

bitak N mn. *bitci*, *letak* N mn. *letci*, *napitak*, N mn. *napitci*

mlatac G jd. *mlatca* N mn. *mlatci*, *kokotac* G jd. *kokotca* N mn. *kokotci*

pripovijetka DL jd. *pripovijetci*, *zagonetka* DL jd. *zagonetci*,

sudac, G jd. *sudca* N mn. *sudci*, *svetac* G jd. *svetca* N mn. *svetci*

Brgudac G jd. *Brgudca*, *Zabrdac* G jd. *Zabrdca*, *Gradac* G jd. *Gradca* i *Graca*

(ako je uobičajeno). (Babić i dr. 2010: 37)

Uočljivo je kako S. Babić i dr. (2005: 31) preporučuju gubljenje d u izvedenim oblicima riječi sudac, kao i gubljenje t u izvedenim oblicima riječi svetac. S druge strane, S. Babić i dr. (2010: 37) navode da se d i t ne gube u izvedenim oblicima tih riječi.

Nadalje S. Babić i dr. (2010) preporučuju da se d i t ne gube u pridjeva „od tuđih imeničkih osnova na -nd- i -st: *dividendni, komandni* (zapovjedni), *propagandni* (promidžbeni), *sekundni; ametistni, aoristni, azbestni, balastni, damastni* (uz damasteni), *kompostni, protestni i tvistni*“ (Babić i dr. 2010: 37), što je također razlika u odnosu na ono što preporučuju S. Babić i dr. (2005: 31).

L. Badurina i dr. (2008) preporučuju pisanje d i t „u skupovima stn i stk u riječima izvedenim od posuđenica na -st“. Navode slične primjere kao prva dva analizirana pravopisna priručnika: „*ametistni, aoristni, azbestni, balastni, feministkinja* (ob. *feministica*), *finalistkinja* (ob. *finalistica*), *kontrastni, protestni, tekstni, testni, tvistni i sl.*“ (Badurina i dr. 2008: 35). Navedeno je razlika u odnosu na preporuku u S. Babić i dr. (2005: 31).

Nadalje L. Badurina i dr. (2008) navode da „do gubljenja d i t dolazi i promjena se bilježi: u sklonidbi imenica koje završavaju na -dac, -dak, -tac, -tak, -tka te ispred sufikasa -ce, -če, -čić/-ić, -džija“.

Navode primjere:

boljitač – Nmn. boljici, burmut – burmudžija (burmut + -džija), curetač – Nmn. cureci, dodatak – dodaci – dodacima, dohodak – dohoci – dohocima, korice (korit(o) + -ce), hitac – hici – hicima, krletka – Ljd. krleci (i *krletki*), letak – leci – lecima, metak – meci – mecima, nahod – nahoče (nahod + -če), napitak – napici, očevicač – očevica – očevici, otac – oca – oče – očevi – očev, pogodak – pogoci – pogocima, predak – Nmn. preci, sudac – suca – suče – suci – sučev, svetac – sveca – sveče – sveci – svečev, svetak – sveci, tvrtka – tvrci (i *tvrtki*), zadatak – zadaci – zadačić (← *zadatčić ← zadata(a)k + -ić), zagonetka – Ljd. zagoneci (i *zagonetki*), zubatac – zubaca – zubaci – zubačić (← *zubatčić ← zubat(a)c + -ić), želudac – želuca – želuci – želučić (← *želudčić ← želud(a)c + -ić). (Badurina i dr. 2008: 36)

Primjere *letak* i *napitak* navode i S. Babić i dr. (2005) i S. Babić i dr. (2010). Dok L. Badurina i dr. (2008: 36) preporučuju pisanje: „letak – leci – lecima“, kao i: „napitak – napici“, S. Babić i dr. (2005: 31) preporučuju pisanje „letak > letci“ i „napitak > napitci“, kao i S. Babić i dr. (2010: 37).

Primjeri *sudac* i *svetac* također se nalaze u ova tri pravopisna priručnika, a ti primjeri već su navedeni kao razlika između S. Babić i dr. (2005) i S. Babić i dr. (2010). S. Babić i dr. (2005: 31) preporučuju gubljenje d i t u tim primjerima, kao i L. Badurina i dr. (2008) koji navode: „sudac – suca – suče – suci – sučev, svetac – sveca – sveče – sveci – svečev“ (Badurina i dr. 2008: 36).

Primjer *zadatak* naveden je i u S. Babić i dr. (2005) i predstavlja razliku u odnosu na pravopisni priručnik L. Badurina i dr. (2008: 36) u kojem se preporuča gubljenje t: „zadatak – zadaci – zadaćić“, a u S. Babić i dr. (2005: 31) preporuča se pisanje t: „zadatak > zadatci“.

L. Badurina i dr. (2008) nadalje navode:

Suglasnici d i t ispred c i č mogu se pisati kad se u pismu želi očuvati korijen riječi – obično u rjeđih i kraćih riječi, odnosno u njihovih komunikacijski rjeđih oblika (kad iz konteksta nije potpuno jasno o kojem je korijenu riječ, odnosno kad se suglasnici c i č izgovaraju produženo. (Badurina i dr. 2008: 36)

Navode primjere:

bitak – Nmn. bitci (i bici), bitka – Ljd. bitci (i bici, i bitki), jadac – Gjd. jadca (i jaca) – Vjd. jadče (i jače) – jadčev (i jačev), kutak – Nmn. kutci (i kuci), mladac – Gjd. mladca (i mlaca) – Vjd. mladče (i mlače) – mladčev (i mlačev), petak – Nmn. petci (i peci), sito – sitce (i sice), tvrtka – Ljd. tvrtci (i tvrci), usadak – Nmn. usadci (i usaci) i sl. (Badurina i dr. 2008: 36)

Primjer *jadac* navode i S. Babić i dr. (2005: 31) i preporučuju pisanje: „jadac, jadca, jadci“. S druge strane L. Badurina i dr. (2008: 36) preporučuju: „jadac – Gjd. jadca (i jaca)“.

Navedeno je da L. Badurina i dr. (2008: 36) preporučuju pisanje: „mladac – Gjd. mladaca (i mlaca) – Vjd. mladče (i mlače) – mladčev (i mlačev)“. Suprotno S. Babić i dr. (2005: 31) i S. Babić i dr. (2010: 37) preporučuju samo oblike u kojima se d ne gubi.

Nadalje L. Badurina i dr. (2008) navode da se “suglasnici d i t ispred c i č” mogu „pisati i kad se u sklonidbi imenu naseljena mjesta i prezimenu želi sačuvati osnovni oblik: Gradac – Gradca (i Graca), Brgudac – Brgudca (i Brguca), Crnolatac – Crnolatca (i Crnolaca)“ (Badurina i dr. 2008: 36).

S druge strane S. Babić i dr. (2010: 37) preporučuju pisanje „*Brgudac* G jd. *Brgudca*“.

Ž. Jozić i dr. (2013) navode da se t piše u „skupini stn u izvedenicama od stranih riječi“. Navode primjere: „aoristni, ametistni, azbestni, balastni, damastni, kontrastni, protestni, tekstni, testni, tvistni“ (Jozic i dr. 2013: 16).

Navedeno je razlika u odnosu na preporuku S. Babić i dr. (2005: 31), odnosno tri pravopisna priručnika preporučuju pisanje t u navedenim pridjevima, dok S. Babić i dr. (2005) preporučuju obrnuto.

Ž. Jozić i dr. (2013) nadalje navode da se t ili d pišu „u oblicima imenica muškoga roda koje završavaju na -dak, -tak, -dac, -tac u kojima je samoglasnik a nepostojan“.

Navode primjere:

- jadic – jadci, mladac – mladci
- zadak – zadci
- hitac – hitci, trputac – trputci, vještac – vještci
- kutak – kutci, letak – letci, listak – listci, metak – metci, patak – patci, petak – petci, svetak – svetc, svitak – svitci, tetak – tetc
- predak – predci, sudac – sudci, svetac – svetc
- Babogredac – Babogredci, domorodac – domorodci, jednogodac – jednogodci, konjovodac – konjovodci, očevidac – očevidci, trogodac – trogodci
- otkidak – otkidci, podbradak – podbradci, pregradak – pregradci, razgodak – razgodci, uradak – uradci
- curetak – curetci, dovratak – dovratci, hrastak – hrastci, nacrtak – nacrtci, nadomjestak – nadomjestci, naplatak – naplatci, naprstak – naprstci, oblutak – oblutci, osnutak – osnutci, predmetak – predmetci, privitak – privitci, umetak – umetci, zabatak – zabatci, zalistak – zalistci
- dohodak – dohodci, izvadak – izvadci, otpadak – otpadci, desetak – desetci, dobitak – dobitci, dodatak – dodatci, dovršetak – dovršetci, gubitak – gubitci, imetak – imetci, izuzetak – izuzetci, napitak – napitci, nedostatak – nedostatci, ostatak – ostatci, početak – početci, podatak – podatci, postotak – postotci, probitak – probitci, svršetak – svršetci, trenutak – trenutci, užitak – užitci, zadatak – zadatci, zgoditak – zgoditci; želudac – želudci. (Jozic i dr. 2013: 16)

Primjeri „hitac – hitci“, „kutak – kutci“, „metak – metci“, „petak – petci“, „svetak – svetc“, „predak – predci“, „očevidac (očevidci)“, „curetak – curetci“, „dohodak – dohodci“, „dodatak – dodatci“, „želudac – želudci“ (Jozic i dr. 2013: 16) predstavljaju

razlike u odnosu na preporuke u L. Badurina i dr. (2008: 36) No Ž. Jozić i dr. (2013) u poglavlju *Napomene* navode da je dopušteno pisati i „preci, suci, sveci“.

Također navode:

Kod iznimno čestih višesložnih riječi zbog tradicijskih je razloga i čestoće uporabe dopušteno i izostavljanje t i d: deseci, dobici, dodaci, dohoci, dovršeci, gubici, imeci, izuzeci, izvaci, napici, nedostaci, ostaci, otpaci, počeci, podaci, postoci, probici, svršeci, trenuci, užici, zadaci, zgodici te želuci. Isto se pravilo odnosi i na izvedenice od tih riječi, npr. preostatak – preostaci, zaostatak – zaostaci. (Jozic i dr. 2013: 121)

Stoga dopuštaju pisati i *dodaci, dohoci, napici, zadaci, želuci*.

S druge strane L. Badurina i dr. (2008) preporučuju gubljenje d i t u primjerima: „hitac – hici“, „metak – meci“, „svetak – sveci“, „predak – preci“, „očevdac – očevica – očevici“, „curetak – cureci“, „dohodak – dohoci“, „dodatak – dodaci – dodacima“, „želudac – želuca – želuci – želučić“. U sljedećim primjerima dopuštaju oba oblika, sa i bez gubljenja: „kutak – Nmn. kutci (kuci)“, „petak – petci (peci)“ (Badurina i dr. 2010: 36).

Ž. Jozić i dr. (2013) navode da se t ili d pišu „u umanjenicama imenica na -tka, -tak, -dak, -tac, -dac: imetčić, krletčica, motčica, pripovijetčica, trenutčić, uradčić“ (Jozic i dr. 2013: 17).

L. Badurina i dr. (2008) preporučuju pisanje npr. „zadačić“ (Badurina i dr. 2008: 36).

Nadalje Ž. Jozić i dr. (2013) preporučuju pisanje t „u dativu i lokativu imenica ženskoga roda na -tka: bitci, pripovijetci“ (Jozic i dr. 2013: 16). No navode i da se prednost „daje nesibilariziranim oblicima bitki i pripovijetki“ (Jozic i dr. 2013: 17). Suprotno L. Badurina i dr. (2008: 36) dopuštaju oblik „bici“, uz „bitci“ i „bitki“, a S. Babić i dr. (2005: 31) navode oblik „pripovijetci“.

Ž. Jozić i dr. (2013) navode da se t ili d pišu „u posvojnim pridjevima imenica na -tka, -tak, -dak, -tac, -dac: Babogredčev, mladčev, sudčev, svetčev“ (Jozic i dr. 2013: 17). No u poglavlju *Napomene* navode da je dopušteno „pisati i sučev i svečev“ (Jozic i dr. 2013: 121). Stoga se po pisanju pridjeva *mladčev* razlikuju od preporuke L. Badurine i dr. (2008), dok ostala dva pravopisna priručnika preporučuju isto što i Ž. Jozić i dr. (2013).

U primjerima *sudčev* (*sučev*) i *svetčev* (*svečev*) zapravo priznaju obje preporuke. Isto je i s primjerima *sudac*, *sudci* (*suci*) i *svetac*, *svetci* (*sveci*). U poglavlju *Napomene* navedeno je da su dopušteni i oblici „preci, suci, sveci“ (Jozić i dr. 2013: 121).

S. Babić i dr. (2005) i L. Badurina i dr. (2008) u izvedenim oblicima imenice *sudac* i *svetac*, kao i u pridjevima, preporučuju gubljenje d i t, dok S. Babić i dr. (2010) preporučuju pisanje d i t.

Ž. Jozić i dr. (2013: 16, 121) dopuštaju dvostrukosti i u primjerima *zadatak* – *zadatci* (*zadaci*), *napitak* – *napitci* (*napici*), dok S. Babić i dr. (2005) i S. Babić i dr. (2010) preporučuju pisanje t, a L. Badurina i dr. (2008) gubljenje.

Primjer *letak* – *letci* preklapa se s preporukom S. Babića i dr. (2005) i S. Babića i dr. (2010), a razlika je u odnosu na preporuku L. Badurine i dr. (2008: 36): „*letak* – *leci* – *lecima*“.

Ž. Jozić i dr. (2013: 16) preporučuju pisanje t u primjerima: *listak* – *listci* i *naprstak* – *naprstci*. S druge strane S. Babić i dr. (2005: 31) preporučuju gubljenje t: „*listak*, *liska*, *lisci*; *naprstak*, *naprska*, *naprsci*“, kao i S. Babić i dr. (2010: 37): „*listak* G jd. *liska*, *naprstak* G jd. *naprska*“.

Tablica 7, *Gubljenje suglasnika*, pojedinačni primjeri, razlike među pravopisnim priručnicima

Babić i dr. (2005)	Babić i dr. (2010)	Badurina i dr. (2008)	Jozić i dr. (2013)
mladac, mladca, mladci, mladčev	mladac, mladca, mladci, mladčev	mladac, mladca (mlaca), mladče (mlače), mladčev (mlačev)	mladac, mladci, mladčev
jadac, jadca, jadci		jadac, jadca (jaca)	jadac, jadci
letak, letci	letak, letci	letak, leci, lecima	letak, letci
zadatak, zadatci		zadatak, zadaci	zadatak, zadatci (zadaci)
		zadačić	trenutčić
napitak, napitci	napitak, napitci	napitak, napici	napitak, napitci (napici)
zagonetka, zagonetci	zagonetka, zagonetci	zagonetka, zagoneci (zagonetki)	
listak, liska, lisci	listak, liska		listak, listci
naprstak, naprska, naprsci	naprstak, naprska		naprstak, naprstci
sudac, suca, suci, sučev	sudac, sudca, sudci	sudac, suca, suče, suci, sučev	sudac, sudci (suci), sudčev (sučev)
svetac, sveca, sveci, svečev	svetac, svetca, svetc	svetac, sveca, sveče, sveci, svečev	svetac, svetc (sveci), svetčev (svečev)
		svetak, sveci	svetak, svetc
		predak, preci	predak, predci (preci)
		curetak, cureci	curetak, curetci
		dodatak, dodaci, dodacima	dodatak, dodatci (dodaci)
		dohodak, dohoci	dohodak, dohodci (dohoci)
		hitac, hici	hitac, hitci
		metak, meci	metak, metci
		očevdac, očevica, očevici	očevdac, očevdci
		želudac, želuca, želuci, želučić	želudac, želudci (želuci)
		petak, petci (peci)	petak, petci

	Brgudac, Brgudca	Brgudac, Brgudca (Brguca)	
		lutak, kutci, (kuci)	kutak, kutci
pripovijetka, pripovijetci	pripovijetka, pripovijetci		pripovijetka, pripovijetki (pripovijetci)
		bitka, bitci (bici, bitki)	bitka, bitki (bitci)
azbesni	azbestni	azbestni	azbestni
aorisni	aoristni	aoristni	aoristni
balasni	balastni	balastni	balastni
damasni	damastni		damastni
protesni	protestni	protestni	protestni

4.3. Velika i mala početna slova

U S. Babić i dr. (2005) cjelina *Velika i mala početna slova* podijeljena je na dva dijela: *Veliko početno slovo*, *Malo početno slovo*. U tablici 8 vidljiva je i dodatna podjela.

Tablica 8, *Velika i mala početna slova*, S. Babić i dr. (2005)

VELIKA I MALA POČETNA SLOVA

VELIKO POČETNO SLOVO

Vlastita imena

Riječi iz počasti

Prva riječ u rečenici

MALO POČETNO SLOVO

Slično je u S. Babić i dr. (2010), što je vidljivo u tablici 9.

Tablica 9, *Velika i mala početna slova*, S. Babić i dr. (2010)

VELIKA I MALA POČETNA SLOVA

Veliko početno slovo

Prva riječ u rečenici

Vlastita imena

Riječi iz poštovanja i počasti

Malo početno slovo

U L. Badurina i dr. (2008) ovo pravopisno područje ima samo dva dijela: *Veliko početno slovo*, *Malo početno slovo*, kao što je vidljivo u tablici 10.

Tablica 10, *Veliko i malo početno slovo*, L. Badurina i dr. (2008)

VELIKO I MALO POČETNO SLOVO

VELIKO POČETNO SLOVO

MALO POČETNO SLOVO

U Ž. Jozić i dr. (2013) ovo pravopisno područje ima više dijelova. Osim poglavlja *Veliko početno slovo* i *Malo početno slovo*, postoji poglavlje *Razlike u pisanju velikoga i maloga početnog slova*. *Veliko početno slovo* sadrži tri dijela: *Prva riječ u rečenici* i *u navodu*,

Imena, Riječi iz poštovanja i počasti. No dio *Imena* također je podijeljen: *Osobna imena, prezimena i nadimci, Imena životinja, Zemljopisna imena, Imena stanovnika i pripadnika naroda, Ostala imena, Posvojni pridjevi izvedeni od imena.*

Tablica 11, *Veliko i malo početno slovo*, Ž. Jozić i dr. (2013)

Veliko i malo početno slovo

Veliko početno slovo

Prva riječ u rečenici i u navodu

Imena

Osobna imena, prezimena i nadimci

Imena životinja

Zemljopisna imena

Imena stanovnika i pripadnika naroda

Ostala imena

Posvojni pridjevi izvedeni od imena

Riječi iz poštovanja i počasti

Malo početno slovo

Razlike u pisanju velikoga i maloga početnog slova

4.3.1. Crkva u značenju vjerske zajednice

U pisanju imena crkava kada znače vjerske zajednice izdvaja se samo jedan pravopisni priručnik, Ž. Jožića i dr. (2013), čija je preporuka pisanja drugačija od preporuke ostalih triju pravopisnih priručnika. U ostala tri pravopisna priručnika uočljivo je kako se *Crkva* piše velikim slovom kada znači vjersku zajednicu i ako stoji sama u nazivu ili ako je prva riječ u nazivu. Ako nije prva riječ u nazivu, kao u primjeru *Katolička crkva*, tada se piše malim slovom, a prva riječ velikim. Drugim riječima, velikim slovom piše se „prva riječ u imenima crkava kada znače vjerske zajednice“ (Babić i dr. 2008: 42).

U S. Babić i dr. (2005: 35) navedeni su primjeri: „Katolička crkva u Hrvata, Crkva u Hrvata, Anglikanska crkva, Ruska pravoslavna crkva“.

Slične primjere navode S. Babić i dr. (2010: 42): „*Katolička crkva u Hrvata, Srpska pravoslavna crkva, Anglikanska crkva*“.

L. Badurina i dr. (2008) primjerima imena crkava dodaju i primjere redovničkih zajednica: „Rimokatolička crkva (i Katolička crkva), Anglikanska crkva, Ruska pravoslavna crkva, Družba Isusova, Red propovjednika“ (Badurina i dr. 2008: 127).

Kao što je već navedeno, riječ *Crkva* može stajati sama i tada se piše velikim slovom ako znači vjersku zajednicu. „Višečlana se vlastita imena često skraćuju na skup riječi ili jednu riječ koja se, kad je u službi vlastitog imena, piše velikim početnim slovom“, a među primjerima nalazi se i: „Rimokatolička crkva = Crkva“ (L. Badurina i dr. 2008: 132).

Ž. Jozić i dr. (2013) navode da se velikim početnim slovom pišu:

jednorječna imena te prva riječ i riječ koja je i sama ime ili posvojni pridjev izveden od imena u višerječnim imenima: vjerskih i crkvenih zajednica i organizacija, nadbiskupija, biskupija, redova i družba te u njihovim ustaljenim skraćenim imenima: Crkva, Anglikanska Crkva, Evangelička Crkva, Katolička Crkva, Srpska pravoslavna Crkva. (Jozic i dr. 2013: 28)

Uočljiva je razlika u odnosu na ostala tri pravopisna priručnika, dakle pisanje riječi *Crkva* velikim slovom kada je ona jedna od riječi u nazivu Crkve kao vjerske zajednice, što Jozić i dr. (2013) dodatno objašnjavaju u poglavlju *Objašnjenja* i poglavlju *Savjeti*.

4.3.2. Crkva u značenju sakralne građevine

Sva četiri pravopisna priručnika preporučuju pisanje riječi *crkva* malim slovom kada ona označava sakralnu građevinu. No ipak postoji razlika u preporukama pisanja naziva određene crkve, odnosno jedan pravopisni priručnik izdvaja se u tome. L. Badurina i dr. (2008: 120) preporučuju pisanje pridjeva *sveti* velikim slovom kada se nalazi kraj imena sveca, a ostala tri preporučuju pisanje malim slovom. Zbog toga dolazi do razlike i u pisanju naziva određene crkve.

U S. Babić i dr. (2005: 36) navedeno je da se opća imenica *crkva* piše malim slovom ako je „u značenju sakralne građevine.“ Kada uz imenicu *crkva* dolazi ime crkve, „tada se prva riječ u imenu crkve, ako nije vlastito ime, piše malim početnim slovom: crkva svetoga Antuna, crkva svetog Petra, crkva svete Lucije“. No prva riječ piše se velikim početnim slovom „ako uz ime crkve ne dolazi imenica crkva: Sveti Petar, Sveti Antun, Sveta Lucija“ (Babić i dr. 2005: 36).

Isto preporučuju i S. Babić i dr. (2010). Riječ *crkva* opća je imenica ako se odnosi na sakralnu građevinu i tada se piše malim slovom: „*crkva svetoga Petra, crkva svetoga Marka*“. „Ako se u takvim slučajevima izostavi riječ *crkva*, tada se prva riječ piše velikim početnim slovom: *Sveti Petar, Sveti Marko*.“ Primjere navode i unutar rečenica: „*Na Markovu je trgu u Zagrebu crkva svetoga Marka. Pokraj Hrvatskoga sabora je Sveti Marko*“ (Babić i dr. 2010: 42-43).

Isto preporučuju L. Badurina i dr. (2008), međutim postoji razlika u pisanju riječi *sveti* u nazivu crkve:

Ispred naziva crkvenih građevina apozicije crkva, kapela, župna crkva, bazilika, katedrala, samostan i sl. pišu se malim početnim slovom: bazilika Sv. Petra, bazilika Sv. Eufrazija (i Eufrazijeva bazilika), katedrala Sv. Jakova, crkva Sv. Marka, župna crkva Sv. Ane, kapela Sv. Nikole, samostan Sv. Ante. (Badurina i dr. 2008: 127)

Zadnji primjer upućuje na razliku između ovog pravopisnog priručnika i pravopisnog priručnika Ž. Jozić i dr. (2013). Ž. Jozić i dr. (2013: 28) navode primjer *Samostan male braće*, naime svrstavaju ga među ostale primjere za vjerske i crkvene zajednice i organizacije, nadbiskupije, biskupije, redove i družbe te njihova ustaljena skraćena imena.

Pridjev *sveti* pojavljuje se i u nazivu župa, odnosno u imenima administrativnih jedinica:

Župa Svete Ane, Župa Svetog Jakova Starijeg, Zagrebačka nadbiskupija, Splitsko-makarska nadbiskupija, Hrvatska dominikanska provincija, Hrvatska salezijanska provincija, Franjevačka provincija Sv. Jeronima, Franjevačka provincija Bosna Srebrena. (Badurina i dr. 2008: 126)

Uz ovaj pravopisni priručnik, o župama pišu Ž. Jozić i dr. (2013), razlika je također u pisanju riječi *sveti*:

Sveta stolica; Zadarska nadbiskupija; Porečko-pulska biskupija; Župa svete Anastazije, Župa svetoga Jeronima; Župni ured Duha Svetoga, Župni ured Kraljice Svete Krunice; Židovska općina Dubrovnik; Islamska zajednica Rijeka; Franjevačka provincija Presvetoga Otkupitelja, Provincijalat franjevac trećoredaca glagoljaša, Provincijalat sestara Družbe služavki Maloga Isusa; Družba Isusova, Kćeri Božje ljubavi, Red male/manje braće; Samostan male braće (u Dubrovniku). (Jozic i dr. 2013: 28)

4.3.3. Sveci

U S. Babić i dr. (2005) navedeno je da se „atribut sveti uz imena svetaca“ piše malim početnim slovom te su navedeni primjeri: „sveti Antun, sveti Nikola, sveti Petar“. Objasnjeno je da pisanje atributa *sveti* „malim ili velikim početnim slovom zavisi o tome je li atribut uz ime sveca, je li prva riječ u imenu blagdana ili je prva riječ u imenu crkve“. Za sva tri slučaja navode primjere: „sveti Antun (svetac), Sveti Antun (blagdan), Sveti Antun (crkva), crkva svetog Antuna“ (Babić i dr. 2005: 39).

Isto preporučuju i S. Babić i dr. (2010). Malim početnim slovom piše se „atribut koji uz osobno ime pokazuje stupanj njegove svetosti: *sveti Antun Padovanski, sveti Josip, sveti Nikola Tavelić, sveta Ana, sveta Marija Magdalena, blaženi Alojzije Stepinac*“ (Babić i dr. 2010: 45).

S druge strane, kako je već navedeno kod naziva crkve kao sakralne građevine, u L. Badurina i dr. (2008) u imenu svetaca i blaženika preporučeno je pisanje atributa *sveti* velikim slovom. U tome je razlika u odnosu na ostala tri priručnika. Navedeno je više primjera:

Sveti Ivan Krstitelj (i Sv. Ivan Krstitelj), Sveti Franjo Asiški (i Sv. Franjo Asiški), Sveti Antun Padovanski (i Sv. Antun Padovanski), Sv. Stjepan Prvomučnik (i Sv. Stjepan Prvomučnik), Sveti Leopold Mandić (i Sv. Leopold Mandić), Sveta Terezija Avilska (i Sv. Terezija Avilska), Sveti Ivan od Pučine (i Sv. Ivan od Pučine), Blaženi Ivan Merz (i Bl. Ivan Merz). (Badurina 2008: 120)

Objasnjeno je da se „riječi apostol, evanđelist koje se dodaju uz ime sveca“ pišu malim početnim slovom: „Sveti Petar apostol (i Sv. Petar apostol), Sveti Matej apostol i evanđelist (i Sv. Matej apostol i evanđelist) (Badurina i dr. 2008: 120).

U Ž. Jozić i dr. (2013) preporučeno je, kao i u prva dva pravopisna priručnika, da se pridjevi *blaženi* i *sveti* pišu malim slovom, kao i:

imenice blaženik i svetac uz imena blaženika i svetaca: blažena majka Terezija, blaženi Alojzije Stepinac, blaženica Marija od Propetoga Isusa Petković, blaženik Augustin Kažotić, sveti Franjo Asiški, sveti Ivan Nepomuk, sveti Karlo Boromejski, sveta Jelena Križarica, sveta Terezija Avilska. (Jozic i dr. 2013: 39)

Navodi se da se imenice „iza imena svetaca koje ih pobliže određuju, a nisu dio imena“ također pišu malim slovom: sveti Filip i Jakov apostoli, sveti Luka evanđelist, sveti Nikola biskup, sveti Silvestar papa, sveti Stjepan prvomučenik“ (Jozić i dr. 2013: 39).

Zadnji primjer već je naveden kod imena svetaca i blaženika u L. Badurina i dr. (2008), a sad se ističe kao razlika između ova dva priručnika. L. Badurina i dr. (2008: 120) preporučuju drugačije pisanje, dakle „Sveti Stjepan Prvomučenik“.

Primjer *Sveta braća* ili *Sveta Braća* također je razlika između ova dva pravopisna priručnika. Ž. Jozić i dr. (2013) navode da se velikim početnim slovom „piše prva riječ višerječnoga imena kojim je obuhvaćeno više osoba: Sveta braća / Solunska braća (sveti Ćiril i Metod), Sveta obitelj / Nazaretska obitelj (Isus, Marija i Josip)“ (Jozić i dr. 2013: 23). S druge strane L. Badurina i dr. (2008: 120) pod nadimcima navode primjer *Sveta Braća* (Ćiril i Metod).

4.3.4. Vlastita imena, nadimci i posvojni pridjevi

O ovoj pravopisnoj problematici opširnije pišu dva od četiri pravopisna priručnika, L. Badurina i dr. (2008) i Ž. Jozić i dr. (2013). Primjer *Sveta braća* ili *Sveta Braća* također je mogao biti uvršten u ovo pravopisno područje, no objašnjen je ranije. L. Badurina i dr. (2008) pišu o vlastitim imenima „u kojih se velikim početnim slovom piše svaki član“. Navode da se malim početnim slovom u višječlanim imenima pišu:

- veznici,
- prijedlozi (velikim početnim slovom pišu se samo prijedlozi u sastavu osobnih imena koji ne znače potjecanje i podrijetlo),
- u stranim imenima oni njihovi dijelovi koji se i u jezicima iz kojih potječu pišu malim početnim slovom. (Badurina i dr. 2008: 120)

Navedeni su primjeri za osobna imena i prezimena, pseudonime:

Aristotel, Petar Krešimir IV. (i Petar Krešimir Četvrti), Juraj Dalmatinac, Josip Juraj Strossmayer, Slavoljub Eduard Penkala, Nikola Tesla, Antun Gustav Matoš, Slava Raškaj, Ivana Brlić Mažuranić, Antun Branko Šimić, Lavoslav Ružička, Jakov Gotovac, Miljenko Stančić, Milka Trnina, Gaj Julije Cezar, Marija Terezija, Ivan Bez Zemlje, Katarina II. Velika (i Katarina Druga Velika), Bik Koji Sjedi (indijanski poglavica Tatanka Iyotake), Albert Einstein, Virginia Woolf, George Orwell (pseudonim Erica Arthura Blaira). (Badurina i dr. 2008: 120)

Također su navedeni i primjeri za nadimke, među kojima je i ranije analizirani primjer *Sveta braća*:

Žuti (Robert Prosinečki), Otac Domovine (Ante Starčević), Rikard Lavljeg Srca (Rikard I), Veličanstveni Čelavac (Pierluigi Collina), Crna Pantera (Naomi Campbell), Željezna Lady (Margaret Thatcher), Sveta Braća (Ćiril i Metoda), Bič Božji (Atila), Kralj Sunce (Luj XIV), Zmaj od Bosne (Husein-beg Gradašević). (Badurina i dr. 2008: 120)

Ž. Jozić i dr. (2013) objašnjavaju da se velikim početnim slovom pišu „sve riječi u višerječnim osobnim imenima, prezimenima, nadimcima i perifraznim imenima osim prijedloga, veznika i člana ako se izvorno piše malim početnim slovom“. Navode primjere:

Adolfo Veber Tkalčević, Aleksandar Veliki, Bik Koji Sjedi, Blaž Juraj Trogiranin, Ivan bez Zemlje, Ivan Grozni (Ivan Četvrti / Ivan IV., Ivana Vrdoljak Vanna, Janko Polić Kamov, Juraj Dalmatinac, Karlo Debeli (Karlo Treći / Karlo III.), Karlo Veliki, Marija Jurić Zagorka, Marin Držić Vidra, Miroslav Krleža, Nikola Šubić Zrinski, Onaj Koji Nosi Svoj Kanu, Petar Krešimir, Rikard Lavljeg Srca (Rikard Treći / Rikard III.), Sulejman Prvi Veličanstveni, Tales iz Mileta, Vincent iz Kastva, Zlatan Stipišić Gibonni. (Jozic i dr. 2013: 22)

Među primjerima koje navode Ž. Jozić i dr. (2013: 22) nalazi se primjer „Ivan bez Zemlje“. Taj isti primjer naveden je ranije, ali drugačije napisan, dakle „Ivan Bez Zemlje“ jer se kao takav nalazi u L. Badurina i dr. (2008: 120).

Primjere koje L. Badurina i dr. (2008: 120) promatraju kao nadimke, Ž. Jozić i dr. (2013) promatraju kao višerječna perifrazna imena te preporučuju da se sve riječi u njima pišu velikim početnim slovom „ako uz njih ne stoji ime osobe na koju se perifraza odnosi“. Navedeni su primjeri:

Bič Božji (Atila), Božja Ruka (Maradona), Čelična Lady (Margaret Thatcher), Otac Domovine (Ante Starčević), Otac Hrvatske Književnosti (Marko Marulić), Svetac Svega Svijeta (sv. Antun Padovanski), Šaka sa Srednjaka (Željko Mavrović), Trogirski Slavuj (Vinko Coce). (Jozic i dr. 2013: 23)

Štoviše, jedan primjer naveden je i unutar rečenice: „Ocu Domovine podignut je spomenik u Zagrebu., ali: Ante Starčević otac je domovine., Anti Starčeviću, ocu domovine, podignut je spomenik u Zagrebu“ (Jozić i dr. 2013: 23).

U osobnim imenima „koja su dio ustaljenih izraza i frazema“ L. Badurina i dr. (2008) preporučuju pisanje svakog člana velikim početnim slovom: „mila Gera; Katica za sve; Martin iz Zagreba, Martin u Zagreb“ (Badurina 2008: 120).

Iste ili slične primjere navode i Ž. Jozić i dr. (2013): „Martin u Zagreb, Martin iz Zagreba; Katica za sve; mila Gera; koštati koga kao svetoga Petra kajgana; otići Bogu na istinu“. Navedeni primjeri promatraju se kao „imena u poslovicama, frazemima i izrekama“ (Jozić i dr. 2013: 36).

L. Badurina i dr. (2008) posvojne pridjeve „od vlastitih imena koji su dio termina i ustaljenih izraza“ također pišu velikim početnim slovom:

Adamova jabučica, Ahilova peta, Alzheimerova bolest, Aljehinova obrana, Andrijin križ, Arhimedov zakon, Arijadnina nit, Avogadrov broj, Birdovo otvaranje, Celzijev stupanj, Edipov kompleks, Eustahijeva cijev, Heimlichov hvat, Jehovini svjedoci, Morseova abeceda, Pandorina kutija, Pirova pobjeda, Potemkinova sela, Prokrustova postelja, Richterovaljestvica, Schanzov ovratnik, Sizifov posao, Sunčeve pjege, Tantalove muke, Tesline struje, Voltin luk. (Badurina 2008: 124)

S druge strane Ž. Jozić i dr. (2013) navode nazive nastale od imena ili posvojne pridjeve izvedene od imena „koji su postali strukovni nazivi“ među kojima su i: „adamova jabučica, božja čestica, božja ovčica, gospina trava, lijepa kata, petrovo uho, smrdljivi martin“ (Jozić i dr. 2013: 36).

Uočljiva je razlika u pisanju primjera *adamova jabučica*, odnosno *Adamova jabučica* između ova dva pravopisna priručnika. No Ž. Jozić i dr. (2013) ipak, „zbog ustaljenosti“, dopuštaju i pisanje *Adamova jabučica* (Jozić i dr. 2013: 36).

4.3.5. Horoskopski znakovi

O pisanju naziva horoskopskih znakova pisano je u dva analizirana priručnika, L. Badurina (2008) i Ž. Jozić i dr. (2013). L. Badurina i dr. (2008) preporučuju da se „imena zodijskih (horoskopskih) znakova“ pišu velikim početnim slovom: „Ovan, Bik,

Blizanci, Rak, Lav, Djevica, Vaga, Škorpion, Strijelac, Jarac, Vodenjak, Ribe, Štakor, Vol, Tigar, Zec, Zmaj, Zmija, Konj, Ovca, Majmun, Pijetao, Pas, Svinja“ (Badurina i dr. 2008: 130).

S druge strane, Ž. Jozić i dr. (2013) preporučuju da se „nazivi horoskopskih znakova i nazivi za osobe koje su u njima rođene“ pišu malim početnim slovom: „bik, blizanci, djevica, jarac, lav, ovan, rak, ribe, strijelac, škorpion, vaga, vodenjak; bivol, konj, koza, majmun, pas, pijetao, svinja, štakor, tigar, zec, zmaj, zmija (kineski horoskop)“ (Jozic i dr. 2013: 38).

4.3.6. Ostale razlike

Dva pravopisna priručnika razlikuju se i u pisanju *Europske Unije*, odnosno *Europske unije*. L. Badurina i dr. (2008) navode da se „imena država i zemalja“ pišu velikim početnim slovom. „Tako se piše i: Europska Unija“ (Badurina i dr. 2008: 123).

Ž. Jozić i dr. (2013) navode obrnuto, odnosno da se *unija* piše malim slovom. Navode da se velikim početnim slovom „u višerječnim imenima gospodarskih i političkih naddržavnih zajednica i organizacija“ piše „prva riječ i riječ koja je i sama ime ili posvojni pridjev izveden od imena“ Primjeri su: „Europska unija, Zajednica nezavisnih država (Jozic i dr. 2013: 25). U poglavlju *Savjeti* dodatno objašnjavaju razloge:

Budući da Europska unija nije država, nego gospodarska i politička organizacija, riječ unija treba pisati malim početnim slovom. Pogrešno je Europska Unija, a pravilno Europska unija. U obzir su uzeti i sljedeći izvanjezični kriteriji prema kojima Europska unija nema status samostalne države:

- Na mrežnim stranicama i u službenim dokumentima Ministarstva vanjskih i europskih poslova RH i Europske komisije upotrebljava se zapis Europska unija.
- Europska unija nije uvrštena u službeni abecedni popis država i zemalja pri Ministarstvu vanjskih i europskih poslova RH.
- Na službenim mrežnim stranicama Europske komisije donesena je sljedeća definicija: „Europska unija je regionalna organizacija europskih država kroz koju članice ostvaraju zajedničke ciljeve kao što su uravnotežen gospodarski i društveni razvoj, visoka razina zaposlenosti te zaštita prava i interesa građana... (Jozic i dr. 2013: 139)

L. Badurina i dr. (2008) za „imena zasebnih škola u znanosti i umjetnosti“ navode primjere: „Zagrebačka filološka škola, Zagrebačka škola crtanog filma, Hlebinska škola,

Frankfurtska škola, Praška škola (i Praški lingvistički krug), Aleksandrijska škola, Antiohijska škola“ (Badurina i dr. 2008: 130).

S druge strane Ž. Jozić i dr. (2013) navode da se malim početnim slovom pišu „nazivi razdoblja i povijesnih događaja koji nisu jasno vremenski određeni, religija, pokreta, umjetničkih, društvenih i znanstvenih smjerova, škola i reforma“ (Jozic i dr. 2013: 37). Među primjerima navedena su i imena škola: „čikaška škola, moskovska semantička škola, novi val, ozaljski krug, praška lingvistička škola, riječka/zadarska/zagrebačka filološka škola, talijanski neorealizam“ (Jozic i dr. 2013: 38).

L. Badurina i dr. (2008) preporučuju da se prva riječ u imenu škole u znanosti i umjetnosti piše velikim slovom, dok Ž. Jozić i dr. (2013) preporučuju da se prva riječ, kao i ostale, pišu malim početnim slovom.

Nadalje L. Badurina i dr. (2008) navode:

Kolokvijalna imena knjiga, često je riječ o pojedinim izdanjima, pišu se kao vlastita imena: Londonac (Hrvatski pravopis), Plavi savjetnik (Hrvatski jezični savjetnik), Siva gramatika (Hrvatska gramatika), Plava gramatika (Priručna gramatika hrvatskoga književnog jezika). (Badurina 2008: 129)

Dakle L. Badurina i dr. (2008) preporučuju da se prva riječ u kolokvijalnom imenu knjige piše velikim početnim slovom, odnosno ako je u imenu jedna riječ, ona se također piše velikim početnim slovom.

S druge strane, Ž. Jozić i dr. (2013) navode razliku između riječi Londonac i riječi londonac. Objašnjavaju da je *Londonac* „stanovnik Londona“, a *londonac* „neslužbeni naziv za *Hrvatski pravopis* Babića, Finke i Moguša iz 1971.“ (Jozic i dr. 2013: 43). Stoga Ž. Jozić i dr. (2013) preporučuju da se kolokvijalna imena knjiga pišu malim početnim slovom.

Tablica 12, *Velika i mala početna slova*, pojedinačni primjeri, razlike među pravopisnim priručnicima

Babić i dr. (2005)	Babić i dr. (2010)	Badurina i dr. (2008)	Jozić i dr. (2013)
Katolička crkva u Hrvata, Anglikanska crkva	Katolička crkva u Hrvata, Anglikanska crkva	Katolička crkva, Anglikanska crkva	Katolička Crkva, Anglikanska Crkva
crkva svetoga Antuna, crkva svete Lucije, crkva svetoga Petra	crkva svetoga Petra, crkva svetoga Marka	crkva Sv. Marka, župna crkva Sv. Ane, bazilika Sv. Marka	crkva svetoga Franje Asiškoga, crkva Svetoga Križa, bazilika svetoga Petra u Rimu
		samostan Sv. Ante	Samostan male braća
		Župa Svete Ane	Župa svete Anastazije
sveti Antun, sveti Petar	sveti Antun Padovanski, sveta Ana, blaženi Alojzije Stepinac	Sveti Antun Padovanski (Sv. Antun Padovanski), Sveti Franjo Asiški (Sv. Franjo Asiški), Sveta Terezija Avilska (Sv. Terezija Avilska), Blaženi Ivan Merz (Bl. Ivan Merz)	sveti Franjo Asiški, sveta Terezija Avilska, blaženi Alojzije Stepinac
		Sveti Stjepan Prvomučnik (Sv. Stjepan Prvomučnik)	sveti Stjepan prvomučenik
		Sveti Petar apostol	Sveti Filip i Jakov apostoli
		Sveta Braća (Ćiril i Metod)	Sveta braća (sveti Ćiril i Metod)
		Ivan Bez Zemlje	Ivan bez Zemlje
		Adamova jabučica	adamova jabučica (Adamova jabučica)
		Ovan, Djevica	ovan, djevica
		Europska Unija	Europska unija
		Zagrebačka filološka škola, Praška škola (Praški lingvistički krug)	zagrebačka filološka škola, praška lingvistička škola

		Londonac (<i>Hrvatski pravopis</i>)	londonac (<i>Hrvatski pravopis</i>)
--	--	---------------------------------------	---------------------------------------

4.4. Niječni oblici prezenta glagola *htjeti*

U S. Babić i dr. (2005) ovo pravopisno područje nalazi se unutar sastavljenog i rastavljenog pisanja glagola, odnosno unutar cjeline *Sastavljeno i rastavljeno pisanje*, a unutar poglavlja *Glagoli*, kao što je vidljivo u tablici 13.

Tablica 13, *Sastavljeno i rastavljeno pisanje*, S. Babić i dr. (2005)

SASTAVLJENO I RASTAVLJENO PISANJE

Opća načela sastavljenoga pisanja

Imenice

Pridjevi

Zamjenice

Brojevi

Glagoli

Prilozi

Veznici

Prijedlozi

Rastavljanje riječi na kraju retka

Gotovo isto je u S. Babić i dr. (2010), v. tablicu 14.

Tablica 14, *Sastavljeno i rastavljeno pisanje riječi*, S. Babić i dr. (2010)

SASTAVLJENO I RASTAVLJENO PISANJE RIJEČI

Opća načela

Imenice

Pridjevi

Zamjenice

Brojevi

Glagoli

Prilozi

Prijedlozi

Veznici

Usklici

Rastavljanje riječi na kraju retka

L. Badurina i dr. (2008), za razliku od prethodna dva pravopisna priručnika, cjelinu unutar koje se nalazi ovo pravopisno područje nazivaju *Sastavljeno i nesastavljeno pisanje*. Ovo pravopisno područje nalazi se unutar poglavlja *Glagoli*, v. tablicu 15.

Tablica 15, *Sastavljeno i nesastavljeno pisanje*, L. Badurina i dr. (2008)

SASTAVLJENO I NESASTAVLJENO PISANJE

IMENICE

PRIDJEVI

ZAMJENICE

BROJEVI

GLAGOLI

PRILOZI

PRIJEDLOZI

VEZNICI

UZVICI

ČESTICE

NAJČEŠĆI PREFIKSI I PREFIKSOIDI

U Ž. Jozić i dr. (2013) naziv cjeline također je *Sastavljeno i nesastavljeno pisanje*, kao i u L. Badurina i dr. (2008), a to je razlika u odnosu na druga dva pravopisna priručnika. Cjelina je, kao i ostale cjeline u ovom pravopisnom priručniku, podijeljena na više dijelova u odnosu na podjelu u ostala tri pravopisna priručnika. Ovo pravopisno područje nalazi se unutar poglavlja *Glagoli*, v. tablicu 16.

Tablica 16, *Sastavljeno i nesastavljeno pisanje*, Ž. Jozić i dr. (2013)

Sastavljeno i nesastavljeno pisanje

Imenice

Jednorječnice

Višerječnice

Pisanje sa spojnicom

Pridjevi

Jednorječnice

Višerječnice

	Pisanje sa spojnicom
Zamjenice	
	Jednorječnice
	Višerječnice
Brojevne riječi	
	Jednorječnice
	Višerječnice
	Pisanje sa spojnicom
Glagoli	
	Jednorječnice
	Višerječnice
	Pisanje sa spojnicom
Prilozi	
	Jednorječnice
	Višerječnice
	Pisanje sa spojnicom
Prijedlozi	
	Jednorječnice
	Višerječnice
Veznici	
	Jednorječnice
	Višerječnice
Usklici	
	Jednorječnice
	Višerječnice
	Pisanje sa spojnicom

S. Babić i dr. (2005) preporučuju rastavljeno pisanje niječnice *ne* od glagola, kao i svaki analizirani pravopisni priručnik: „ne gubim, ne znam, ne čitaj, ne dođoh, ne trče, ne bih, ne bijah“. No preporučeno je i rastavljeno pisanje niječnice *ne* „od zanaglasnog oblika glagola htjeti: ne ću, ne ćeš, ne ćemo, ne ćete, ne će“.

Dodatno napominju da se niječnica *ne* piše rastavljeno od glagola, „a s ostalim vrstama riječi piše se sastavljeno“, a navode i glagole u kojima se niječnica *ne* piše sastavljeno, kao i sva ostala tri pravopisna priručnika. (Babić i dr. 2005: 50).

U S. Babić i dr. (2010) preporučeno je, kao i u ostalim pravopisnim priručnicima, rastavljeno pisanje niječne čestice *ne* od glagola: „*ne znam, ne reko, ne čitah, ne pjevaj, ne bih, ne iskopasmo, ne čuđahu se, ne čitajući*“. No navodi se da se tako „piše i *ne ću, ne ćeš, ne ćemo, ne ćete, ne će*“ (Babić i dr. 2010: 64).

Pravopisni priručnik koji se u ovom pravopisnom području razlikuje od navedena dva je L. Badurina i dr. (2008). U njemu se „niječni oblici prezenta glagola htjeti“ pišu sastavljeno: „*neću, nećeš, neće, nećemo, nećete, neće*“ (Badurina i dr. 2008: 164).

Ž. Jozić i dr. (2013) također preporučuju sastavljeno pisanje niječnih oblika prezenta glagola htjeti: „*neću, nećeš, neće, nećemo, nećete, neće*“ (Jozic i dr. 2013: 58), no u poglavlju *Napomene* navode da je „zbog tradicijskih razloga“ dopušteno i rastavljeno pisanje: „*ne ćeš, ne će, ne ćemo, ne ćete, ne će*“ (Jozic i dr. 2013: 121). Iako dopuštaju oba načina, prednost daju sastavljenom pisanju.

Tablica 17, *Niječni oblici prezenta glagola htjeti*, pojedinačni primjeri, razlike među pravopisnim priručnicima

Babić i dr. (2005)	Babić i dr. (2010)	Badurina i dr. (2008)	Jozic i dr. (2013)
ne ću, ne ćeš, ne će, ne ćemo, ne ćete, ne će	ne ću, ne ćeš, ne će, ne ćemo, ne ćete, ne će	neću, nećeš, neće, nećemo, nećete, neće	neću (ne ću), nećeš (ne ćeš), neće (ne će), nećemo (ne ćemo), nećete (ne ćete), neće (ne će)

4.5. Točka uz druge pravopisne i interpunkcijske znakove

S. Babić i dr. (2005) ovo pravopisno područje smještaju unutar cjeline *Pravopisni znakovi*, kao što je vidljivo u tablici 18. U S. Babić i dr. (2005) nema posebnog poglavlja za točku kao pravopisni znak i za točku kao interpunkcijski znak, a isto je i s drugim znakovima. Dakle nema posebnih poglavlja za pravopisne i interpunkcijske znakove. Postoji samo cjelina *Pravopisni znakovi* u kojoj je obrađeno oboje.

Tablica 18, *Pravopisni znakovi*, S. Babić i dr. (2005)

PRAVOPIISNI ZNAKOVI

Točka (.)
Upitnik (?)
Uskličnik (!)
Upitnik i uskličnik (?!), (!?)
Zarez (,)
Nizanje
Naknadno dodavanje
Suprotnost
Točka sa zarezom (;)
Dvotočje (:)
Trotočje (...)
Navodnici (“ “, „ „, » «)
Zagrade ()
Crtica (—) i spojnica (-)
Izostavnik (')
Naglasci (", ` , ^ , ')
Genitivni znak (^)
Znakovi upućivanja (> <)
Zvezdica (*)
Znak jednakosti (=)

S. Babić i dr. (2010) ovo pravopisno područje smještaju unutar cjeline *Pravopisni i posebni znakovi*, kao što je vidljivo u tablici 19.

Tablica 19, *Pravopisni i posebni znakovi*, S. Babić i dr. (2010)

PRAVOPIŠNI I POSEBNI ZNAKOVI

Opći dio
Naglasci, duljina i genitivni znak
Brojke
Crtica
Dvotočje
Izostavnik
Kosa crtica
Križić
Kružić
Navodnici i polunavodnici
Okomita crtica
Paragraf
Spojnica
Strjelica
Tilda
Točka
Upitnik
Uskličnik
Zagrade
Zarez
Znak jednakosti
Znak nejednakosti
Znak ponavljanja
Znakovi upućivanja
Zvezdica

U L. Badurina i dr. (2008) ovo pravopisno područje smješteno je unutar cjeline *Pravopisni znakovi*, v. tablicu 20.

Tablica 20, *Pravopisni znakovi*, L. Badurina i dr. (2008)

PRAVOPIŠNI ZNAKOVI

TOČKA
ZAREZ
CRTA
CRTICA (SPOJNICA)
DVOTOČKA
ZAGRADE
KOSA CRTA

Ž. Jozić i dr. (2013) ovo pravopisno područje smještaju unutar cjeline *Pravopisni znakovi*, v. tablicu 21.

Tablica 21, *Pravopisni znakovi*, Ž. Jozić i dr. (2013)

Pravopisni znakovi

Bjelina

Točka

Upitnik

Uskličnik

Upitnik s uskličnikom

Uskličnik s upitnikom

Zarez

Razlikovna uloga zareza

Točka sa zarezom

Dvotočka

Trotočka

Zagrade

Tipovi zagrada

Desna zagrada

Spojnica

Crtica

Kosa crta

Navodnici

Pravopisni znakovi u upravnome govoru

Polunavodnici

Izostavnik

Ostali znakovi

 Znak za omjer

 Znak za odjeljivanje sati i minuta

 Znakovi matematičkih operacija i odnosa

 Razlomačka crta

 Znak za rastavljanje i označivanje nesamostalnih oblika

 Znakovi za naglaske i dužinu

 Zvezdica

 Znak za članak

 Znakovi za upućivanje

 Znak @

 Znak za postotak

Tipovi slova

Bibliografske jedinice

Navođenje u tekstu

Najveća razlika, među pravopisnim priručnicima u ovom pravopisnom području, tiče se bilježenja točke ispred drugih pravopisnih znakova, odnosno iza rednog broja kada iza njega slijedi drugi pravopisni ili interpunkcijski znak. U ovoj problematici izdvaja se jedan pravopisni priručnik, L. Badurina i dr. (2008: 95), u kojem se preporuča nebilježenje točke, dok se u ostala tri pravopisna priručnika preporuča bilježenje.

S. Babić i dr. (2005) navode da se točka piše iza rednih brojeva, „bez obzira na to koji pravopisni znak slijedi iza točke“ te navode primjere: „školska godina 2001./2002., poglavlje III., stranica 256., I. gimnazija“ (Babić i dr. 2005: 55).

S. Babić i dr. (2010) napominju da se točka treba pisati jer „točka iza brojke ima razlikovnu ulogu“. Primjeri su: „*na str. 17., 9., 14. i 17. u 5. – 8. poglavlju, August Šenoa (1838. – 1881.)*“. Napominju kako se točka ne piše „u oznaci brojeva biblijskih navoda: *1 Kor 15, 12*“. Također se „ne mora pisati u bibliografiji gdje je jasno da je posrijedi redni broj“ (Babić i dr. 2010: 116).

L. Badurina i dr. (2008) preporučuju nebilježenje točke iza rednoga broja ako iza njega slijedi neki drugi pravopisni znak. Primjere navode u obliku rečenica:

Bilo je to 2003. *Riječki filološki dani*, međunarodni znanstveni skup, prvi su put održani 1994, a kako se organiziraju svake druge godine, 2004. se priređuju po šesti put. Za vrijeme je svoga studija (1999–2004) najviše putovao. Za vrijeme je svoga studija (od 1999. do 2004) najviše putovao. U gimnaziju je krenuo školske godine 2003/2004.

Jesi li maturirala 1998. ili 1999? Neka vam je sretna nova 2007! Luj XIV, zvan i Kralj Sunce, vodio je mnogobrojne ratove. (Badurina i dr. 2008: 95)

Napominju da se točka ipak piše u slučaju kada nije jasno je li riječ o glavnome ili rednome broju, odnosno piše se radi jasnoće rečenice: „Možeš li to napraviti do 15.?” Također je preporučeno pisanje točke kao oznake rednoga broja ako „između nje i interpunkcijskoga znaka (zagrada ili crte) dolazi bjelina“. Primjeri su navedeni u obliku rečenica. „U gimnaziju je krenuo 2000. (i maturirao za četiri godine, znači 2004). Možete uzeti bilo koje izdanje te knjige – iz 1996, 1997. ili 2006. – i naći ćete obilje dobrih primjera“ (Badurina i dr. 2008: 95).

Pravopisni priručnici slažu se da se točka kao pravopisni znak piše iza nekih kratica, no u L. Badurina i dr. (2008) preporuča se nepisanje točke ako iza nje slijedi točka kao interpunkcijski znak, odnosno piše se samo jedna točka:

Načas se osjetio poput Josefa K. Nema novca za materijalne troškove, nema projekata, nema novaka itd. Na našem forumu prokomentirajte svoja školska iskustva, raspravite o testovima i ispitima, dogovorite se za šalabahtere i sl. (Badurina i dr. 2008: 95)

Točka iz kratice ipak se piše ako iza nje slijede ostali interpunkcijski znakovi:

Što bi na to rekao Josef K.? Zamisli samo kako se osjećao Josef K.! Nudimo i ostale usluge vezane uz transport (npr.: osiguranja, kurirske usluge i sl.). Ondje ćete naći korisne informacije o ispitnim sadržajima, obaveznoj i dopunskoj literaturi, ispitnim rokovima, o uvjetima upisa u višu godinu itd., itd. (Badurina i dr. 2008: 95)

Ž. Jozić i dr. (2013) navode, kao i prva dva pravopisna priručnika, da se točka piše „ispred drugih pravopisnih znakova“ (Jozic i dr. 2013: 86). Primjeri su također navedeni u obliku rečenica: „Sretna 2013.! U vrijeme rata (1991. — 1995.) sve je bilo drukčije. Upisala se na studij 2005./2006., a diplomirala je 2009./2010. Možeš li doći do 15.?” Zadnji primjer dodatno je objašnjen. Ako se točka piše, rečenica se odnosi na 15. dan u mjesecu. Ako se točka ne piše, rečenica se odnosi na 15 sati: „Možeš li doći do 15?” (Jozic i dr. 2013: 86).

No kao što je ranije navedeno, u L. Badurina i dr. (2008: 95) upravo je takav primjer naveden i objašnjen kao iznimka, odnosno preporučeno je pisanje točke radi jasnoće rečenice. U Ž. Jozić i dr. (2013) navedeni su i slučajevi u kojima se točka ne bilježi, npr. „uz drugu točku: „Slušali smo Beethovena, Schuberta, Liszta i dr. Posljednji sam je put vidio 1998., a nisam ništa čuo o njoj sve do 2004.“ (Jozic i dr. 2013: 87). Također se ne bilježi „iza godine i stranice pri navođenju bibliografskoga podatka u tekstu: „(Silić i Pranjković 2005: 97)“ (Jozic i dr. 2013: 88).

Tablica 22, *Točka uz druge pravopisne i interpunkcijske znakove*, pojedinačni primjeri, razlike među pravopisnim priručnicima

Babić i dr. (2005)	Babić i dr. (2010)	Badurina i dr. (2008)	Jozic i dr. (2013)
2001./2002.		2003/2004.	2005./2006.
	(1838. — 1881.)	(1999—2004)	(1991. — 1995.)
		Neka vam je sretna nova 2007!	Sretna 2013.!

5. Istraživanje među učenicima

Istraživanje je provedeno u Novskoj, a sudjelovali su učenici 7. i 8. razreda osnovne škole, učenici 1. razreda opće gimnazije, 2. razreda opće gimnazije i ekonomske škole i 3. razreda gimnazije. U istraživanju je sudjelovalo ukupno 238 učenika, 151 učenik viših razreda osnovne škole i 87 učenika srednje škole.

Istraživanje je provedeno jednim dužim upitnikom. Zadaci u upitniku predstavljaju materijal dobiven na temelju analize određenih poglavlja četiriju suvremenih pravopisnih priručnika, odnosno predstavljaju razlike među pravopisnim priručnicima. Upitnik sadrži 29 zadataka, a u svakom su zadatku odgovori ponuđeni kao izbor, a ili b, v. tablice 23, 24 i 25. Svaki ponuđeni odgovor, a ili b, odgovara pravopisnom rješenju barem jednog pravopisnog priručnika. Zadatak učenika bio je zaokružiti jedan od odgovora, odnosno njihov zadatak bio je zaokružiti koje pravopisno rješenje upotrebljavaju, v. prilog br. 1.

Iako su pojedinačni primjeri prikazani tablicama u analizi, potrebno je naglasiti da primjer *zadatčić* ne postoji u Ž. Jozić i dr. (2013). Postoji primjer *trenutčić*, no istraživanje je zahtijevalo iste primjere. Primjer *Samostan svetoga Ante* također ne postoji u Ž. Jozić i dr. (2013). Postoji primjer *Samostan male braće*, a *Samostan svetoga Ante* napisan je onako kako bi ga preporučili Ž. Jozić i dr. (2013), odnosno *samostan* bi bio napisan velikim slovom, kao i u njihovu primjeru, a *sveti* malim slovom jer tako preporučuju. Naravno da je isto i s imenima svetaca, kao i godinama, primjeri nisu potpuno isti u svim priručnicima.

Cilj istraživanja bio je saznati koja pravopisna rješenja upotrebljavaju učenici i kojim pravopisnim priručnicima daju prednost. S obzirom na to da je pravopisni priručnik Ž. Jožića i dr. (2013) preporučen za upotrebu u školi, postavlja se hipoteza da će učenici prednost dati tom pravopisnom priručniku. No neće mu dati veliku prednost jer se i ostala tri pravopisna priručnika upotrebljavaju u hrvatskom standardnom jeziku. S obzirom na to da samo dio zadataka sadrži pravopisna rješenja svih četiriju pravopisnih priručnika, odnosno najveći broj primjera, u zadacima, nalazi se u L. Badurina (2008) i Ž. Jožić (2013), analiza rezultata svih zadataka pokazala bi prednost tih dvaju pravopisnih priručnika. Pravopisni priručnici u nekim slučajevima nude više od jednog pravopisnog rješenja. Takvi primjeri nalaze se u zadacima, stoga bi prednost u tim zadacima imali pravopisni priručnici u kojima je navedeno slučaj. Uzevši navedeno u obzir, analizirat će se zadaci koji sadrže primjere iz L. Badurina i dr. (2010) i Ž. Jožić i dr. (2013) te onaj dio zadataka koji sadrži primjere u kojima jedan pravopisni priručnik od navedenih preporuča

i dopušta samo jedno pravopisno rješenje. Analiza će biti prikazana tablicom i grafikonom. S obzirom na to da je Ž. Jozić i dr. (2013) preporučen za upotrebu u školi, postavlja se hipoteza da će učenici prednost dati tom pravopisnom priručniku, odnosno njegovim pravopisnim rješenjima. No prednost vjerojatno neće biti velika jer se L. Badurina i dr. (2008) također upotrebljava u hrvatskom standardnom jeziku.

Prve tri tablice prikazuju rješenja učenika osnovne škole, srednje škole i ukupna rješenja učenika. U svakoj tablici navedeni su redni brojevi zadataka (29 zadataka) upitnika te odgovori a, b i nevažeći odgovori. Brojevi ispod odgovora a, b ili nevažećih odgovora odgovaraju broju učenika koji su ih odabrali. Broj učenika koji su odabrali odgovor a ili odgovor b izražen je i u postotcima, a rezultati su prikazani i grafikonom 1.

Tablica 23, rješenja učenika, osnovna škola, broj ispitanika: 151

	A	B	Nevažeći	A	B
1	52	99		34,44%	65,56%
2	46	105		30,46%	69,54%
3	67	84		44,37%	55,63%
4	62	89		41,06%	58,94%
5	94	57		62,25%	37,75%
6	65	86		43,05%	56,95%
7	51	100		33,77%	66,23%
8	68	82	1	45,03%	54,30%
9	50	100	1	33,11%	66,23%
10	108	43		71,52%	28,48%
11	121	29	1	80,13%	19,21%
12	55	95	1	36,42%	62,91%
13	65	85	1	43,05%	56,29%
14	50	99	2	33,11%	65,56%
15	42	107	2	27,81%	70,86%
16	75	76		49,67%	50,33%
17	60	89	2	39,74%	58,94%
18	61	90		40,40%	59,60%
19	84	65	2	55,63%	43,05%
20	34	117		22,52%	77,48%

21	90	58	3	59,60%	38,41%
22	98	50	3	64,90%	33,11%
23	131	19	1	86,75%	12,58%
24	135	15	1	89,40%	9,93%
25	46	104	1	30,46%	68,87%
26	55	95	1	36,42%	62,91%
27	19	130	2	12,58%	86,09%
28	128	22	1	84,77%	14,57%
29	70	81		46,36%	53,64%

Tablica 24, rješenja učenika, srednja škola, broj ispitanika: 87

	A	B	Nevažeći	A	B
1	18	68	1	20,69%	78,16%
2	35	52		40,23%	59,77%
3	34	53		39,08%	60,92%
4	21	66		24,14%	75,86%
5	35	52		40,23%	59,77%
6	47	40		54,02%	45,98%
7	36	51		41,38%	58,62%
8	45	41	1	51,72%	47,13%
9	32	54	1	36,78%	62,07%
10	47	39	1	54,02%	44,83%
11	58	28	1	66,67%	32,18%
12	51	35	1	58,62%	40,23%
13	41	44	2	47,13%	50,57%
14	43	43	1	49,43%	49,43%
15	26	58	3	29,89%	66,67%
16	51	34	2	58,62%	39,08%
17	32	52	3	36,78%	59,77%
18	49	38		56,32%	43,68%
19	47	40		54,02%	45,98%
20	15	70	2	17,24%	80,46%
21	58	29		66,67%	33,33%

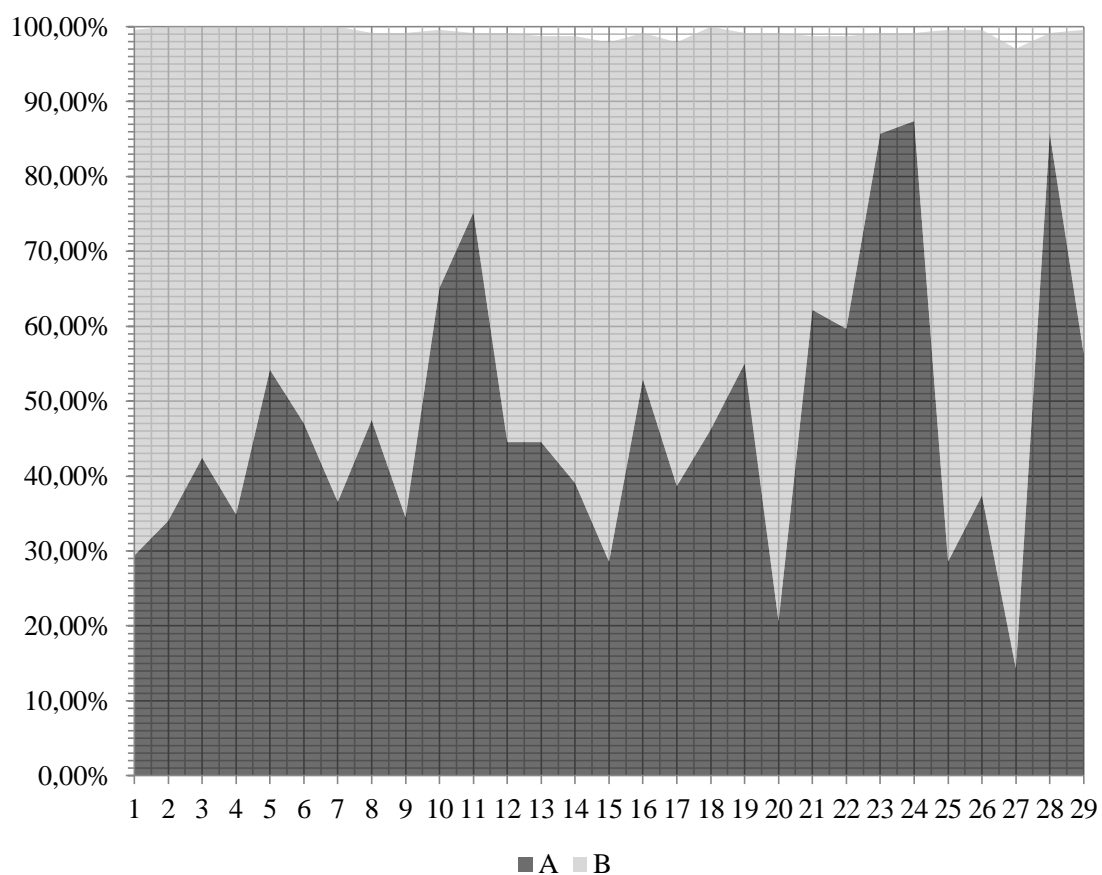
22	44	43		50,57%	49,43%
23	73	13	1	83,91%	14,94%
24	73	13	1	83,91%	14,94%
25	22	65		25,29%	74,71%
26	34	53		39,08%	60,92%
27	15	67	5	17,24%	77,01%
28	76	10	1	87,36%	11,49%
29	64	22	1	73,56%	25,29%

Tablica 25, ukupna rješenja učenika, broj ispitanika: 238

	A	B	Nevažeći	A	B
1	70	167	1	29,41%	70,17%
2	81	157		34,03%	65,97%
3	101	137		42,44%	57,56%
4	83	155		34,87%	65,13%
5	129	109		54,20%	45,80%
6	112	126		47,06%	52,94%
7	87	151		36,55%	63,45%
8	113	123	2	47,48%	51,68%
9	82	154	2	34,45%	64,71%
10	155	82	1	65,13%	34,45%
11	179	57	2	75,21%	23,95%
12	106	130	2	44,54%	54,62%
13	106	129	3	44,54%	54,20%
14	93	142	3	39,08%	59,66%
15	68	165	5	28,57%	69,33%
16	126	110	2	52,94%	46,22%
17	92	141	5	38,66%	59,24%
18	110	128		46,22%	53,78%
19	131	105	2	55,04%	44,12%
20	49	187	2	20,59%	78,57%
21	148	87	3	62,18%	36,55%

22	142	93	3	59,66%	39,08%
23	204	32	2	85,71%	13,45%
24	208	28	2	87,39%	11,76%
25	68	169	1	28,57%	71,01%
26	89	148	1	37,39%	62,18%
27	34	197	7	14,29%	82,77%
28	204	32	2	85,71%	13,45%
29	134	103	1	56,30%	43,28%

Grafikon 1, ukupna rješenja učenika

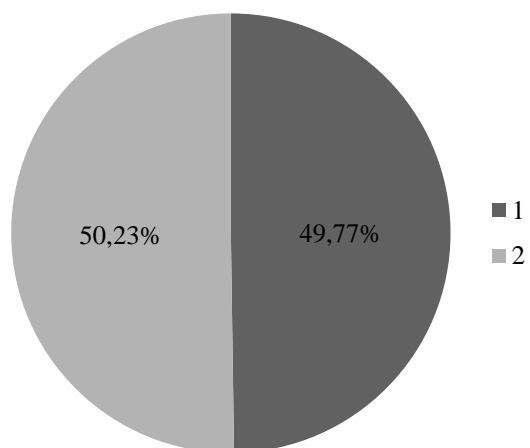
Odabrano je osam zadataka čiji će rezultati biti prokomentirani. U četiri zadatka, među svim zadacima, najmanja je razlika između broja učenika koji su odabrali odgovor a i broja učenika koji su odabrali odgovor b, dok je u ostala četiri zadatka ta razlika najveća. U 6. zadatku 112 učenika odabralo je odgovor a, 126 učenika odgovor b. Učenici su zaokružili genitiv jednine imena *Maria*: a) Marie ili b) Marije. Prvo pravopisno rješenje preporučuju L. Badurina i dr. (2008), a drugo L. Badurina i dr. (2008) i Ž. Jozić i dr. (2013), v. tablicu 5. U 8. zadatku 113 učenika odabralo je odgovor a, 123 učenika odgovor b. Učenici su zaokružili instrumental jednine imena *Maria*: a) Mariom ili b) Marijom. Prvo pravopisno rješenje preporučuju L. Badurina i dr. (2008), a drugo L. Badurina i dr. (2008) i Ž. Jozić i dr. (2013), v. tablicu 5. U 16. zadatku 126 učenika odabralo je odgovor a, 110 odgovor b. Učenicima su bila ponuđena dva pravopisna rješenja: a) crkva svetoga Marka i b) crkva Svetog Marka. Prvo pravopisno rješenje preporučuju S. Babić i dr. (2005), S. Babić i dr. (2010) i Ž. Jozić i dr. (2013), a drugo L. Badurina i dr. (2008), v. tablicu 12. U 18. zadatku 110 učenika odabralo je odgovor a, 128 odgovor b. Učenicima su bila ponuđena dva pravopisna rješenja: a) sveti Antun Padovanski i b) Sveti Antun Padovanski. Prvo pravopisno rješenje preporučuju S. Babić i dr. (2005), S. Babić i dr. (2010) i Ž. Jozić i dr. (2013), a drugo L. Badurina i dr. (2008), v. tablicu 12. U 23. zadatku 204 učenika izabralo je odgovor a, 32 učenika odgovor b. Učenicima su bila ponuđena dva pravopisna rješenja: a) Londonac (*Hrvatski pravopis*) i b) londonac (*Hrvatski pravopis*). Prvo pravopisno rješenje preporučuju L. Badurina i dr. (2008), a drugo Ž. Jozić i dr. (2013), v. tablicu 12. U 24. zadatku 208 učenika odabralo je odgovor a, 28 učenika odgovor b. Učenicima su bila ponuđena dva pravopisna rješenja: a) Zagrebačka filološka škola i b) zagrebačka filološka škola. Prvo pravopisno rješenje preporučuju L. Badurina i dr. (2008), a drugo Ž. Jozić i dr. (2013), v. tablicu 12. U 27. zadatku 34 učenika odabralo je odgovor a, a 197 učenika odgovor b. Učenicima su bila ponuđena dva pravopisna rješenja: a) ne ću, ne ćeš, ne će, ne ćemo, ne ćete, ne će i b) neću, nećeš, neće, nećemo, nećete, neće. Prvo pravopisno rješenje preporučuju S. Babić i dr. (2005) i S. Babić i dr. (2010), a dopuštaju ga Ž. Jozić i dr. (2013). Drugo pravopisno rješenje preporučuju L. Badurina i dr. (2008) i Ž. Jozić i dr. (2013), v. tablicu 17. U 28. zadatku 204 učenika odabralo je odgovor a, 32 učenika odgovor b. Učenicima su bila ponuđena dva pravopisna rješenja: a) 2001./2002. i b) 2001/2002. Prvo pravopisno rješenje preporučuju S. Babić i dr. (2005) i Ž. Jozić i dr. (2013), a drugo L. Badurina i dr. (2008), v. tablicu 22.

S obzirom na to da samo dio zadataka sadrži pravopisna rješenja koja se nalaza u sva četiri pravopisna priručnika, odnosno najveći broj pravopisnih rješenja uvrštenih u zadatke nalazi se u L. Badurina i dr. (2008) i Ž. Jozić i dr. (2013), ukupna rješenja učenika upućuju na to da učenici daju prednost tima dvama pravopisnim priručnicima. Stoga su analizirani zadaci u kojima se nalaze samo pravopisna rješenja tih dvaju pravopisnih priručnika. Pravopisni priručnici u nekim slučajevima nude više od jednog pravopisnog rješenja, a takvi primjeri nalaze se u zadacima. Stoga prednost u tim zadacima imaju pravopisni priručnici u kojima je navedeno slučaj. Zbog toga su izdvojeni i analizirani zadaci u kojima se nalazi jedno pravopisno rješenje L. Badurine i dr. (2008) i jedno pravopisno rješenje Ž. Jožića i dr. (2013). Rezultati su prikazani tablicom 26 i grafikonom 2. Brojevi u prvom redu predstavljaju redne brojeve zadataka u upitniku, v. prilog br. 1, a i b predstavljaju odgovore ponuđene pod a i b u upitniku. Broj 1 predstavlja pravopisni priručnik L. Badurine i dr. (2008), a broj 2 pravopisni priručnik Ž. Jožića i dr. (2013).

Tablica 26, rješenja učenika

	12		14		17		19		20		21	
	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
1	106		93		92		131		49		148	
2		130		142		141		105		187		87
23		24		25		26		29		UKUPNO		
A	B	A	B	A	B	A	B	A	B			
204		208		68		89			103	1291		
	32		28		169		148	134		1303		

Grafikon 2, rješenja učenika

Kao što je vidljivo iz tablice 26 i grafikona 2, učenici su prednost dali pravopisnom priručniku Ž. Jožića i dr. (2013), no prednost je mala.

6. Istraživanje među nastavnicima i rasprava

Istraživanje je provedeno u Novskoj, a u njemu su sudjelovale tri učiteljice iz osnovne škole i dvije nastavnice iz srednje škole. Njih se ispitalo upitnikom radi navođenja čimbenika koji su, po njihovu mišljenju, mogli utjecati na učenički odabir pravopisnih rješenja. Upitnik sadrži deset pitanja vezanih uz pravopisnu problematiku i nastavu Hrvatskoga jezika. Deveto pitanje sadrži ponuđene odgovore, dok je ostalih devet pitanja otvorenog tipa, v. prilog br. 3. S obzirom na to da je većina pitanja otvorenog tipa, učitelji i nastavnici imali su priliku izraziti svoje mišljenje u potpunosti.

1. Svi ispitanici odgovorili su da je supostojanje nekoliko različitih pravopisnih priručnika u hrvatskom standardnom jeziku utjecalo na njihovu nastavu. Jedna učiteljica smatra da je supostojanje nekoliko pravopisnih priručnika otežavajuće utjecalo na rad u nastavi i da unosi neke dvojbe. Ima odstupanja koja zbunjuju učitelja i učenike i javlja se sumnja u poznavanja pravila pisanja. Smatra da u dva udžbenika ne može biti različita informacija o pisanju određene riječi. Druga učiteljica navodi da je vrlo teško objasniti učenicima da nešto možemo pisati na dva načina, pogotovo kad su npr. dva različita načina pisanja ocijenjena kao točna. Učenici uspoređuju svoje pogreške i nije im jasno njezino objašnjenje zašto je tako postupila. Jedna nastavnica navodi da je godinama bila u dilemi kojem se pravopisnom priručniku prikloniti. Navodi i kako je problem bio taj što su učenici dolazili iz različitih osnovnih škola koje su koristile različite pravopise i to je trebalo nekako uskladiti. Druga nastavnica navodi da je supostojanje nekoliko pravopisnih priručnika utjecalo na nastavu u nekim područjima. Radi se o pravilima i primjerima u kojima postoje dvostrukosti. Također navodi da učenici dolaze iz različitih osnovnih škola u kojima se koriste različiti pravopisni priručnici. Učenici u osnovnoj školi stječu znanje i teško ih je naviknuti na nešto drugo. Ako se nešto može pisati na dva načina, a nastavnik traži jedan način, tada se u pitanje dovodi i rad drugih kolega. Navodi kako je učenicima objasnila dvostrukosti, ali je dopustila da pišu kako su naučili.

2. Svi ispitanici smatraju da treba postojati jedan općevažeci pravopisni priručnik za hrvatski standardni jezik. Jedna učiteljica navodi da je učenje hrvatskog jezika dugotrajan, težak proces i ne treba ga dodatno otežavati. Iako razlike među pravopisnim priručnicima nisu prevelike, često čine probleme, osobito mlađim učenicima. Učenici trebaju imati pravopisne norme koje u njima neće buditi sumnju. Druga učiteljica navodi

da bi trebao postojati jedan općevažeći pravopisni priručnik za hrvatski standardni jezik i da bi svi udžbenici trebali biti pisani s uvažavanjem jedinstvenih pravopisnih normi. Tada nitko neće „griješiti“ samo zato što je koristio drugi pravopisni priručnik. Treća učiteljica navodi da se godinama u pravopisnim priručnicima nalaze dualizmi i smatra da je vrijeme da imamo jedinstven pravopis s točnim i jasnim pravilima u pisanju riječi. Jedna nastavnica smatra da treba postojati jedan općevažeći pravopisni priručnik jer jedino tako možemo jednoobrazno tumačiti jezik u cijeloj Hrvatskoj. Druga nastavnica navodi da treba postojati jedan općevažeći pravopisni priručnik s točno definiranim pravilima bez dvostrukosti te s prihvatljivim objašnjenjima pravila. Također, uz dvostrukosti, ne bi trebao sadržavati savjete o tome da se može pisati drugačije jer je to uvriježeno u hrvatskom jeziku. Smatra da je hrvatski jezik poprilično težak za naučiti zbog puno pravila i dvostrukosti. Dvostrukosti zbunjuju učenike i teško im je shvatiti određena pravila.

3. Ispitanici većinom smatraju da su promjene preporuka pravopisnih priručnika za upotrebu u školi utjecale na njihovu nastavu. Jedna učiteljica smatra da jesu. Navodi da je najprije ona proučila promjene, a zatim ih je objasnila učenicima. Druga učiteljica smatra da nisu bitno jer su neke pravopisne dvojbe ostale. Treća učiteljica smatra da nisu značajno utjecale na njezin rad. No vrlo je teško objasniti kolegama, ako je mole za pomoć, da ponekad ni sama ne zna neko pravilo i da mora pogledati u pravopisni priručnik. Njezin je dojam da se načini pisanja mijenjaju s novim ministrima. Smatra da to nije dobro i da bi trebao postojati jedinstveni pravopisni priručnik koji se neće mijenjati svakih nekoliko godina. Jedna nastavnica smatra da jesu jer su učenici koji su došli iz osnovne škole u npr. 3. razredu srednje škole morali učiti i primjenjivati nova pravila. Druga nastavnica smatra da su utjecale na učenike koji su tad bili 4. razred srednje škole. Navodi da su se na početku bunili, ali učenici tako reaguju na sve promjene. No promjene su naučili i prihvatili i to nije bilo nešto što bi ih zbunilo i zbog čega ne bi položili državnu maturu.

4. Ispitanici većinom smatraju da su noviji udžbenici usklađeni s *Hrvatskim pravopisom* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Jedna učiteljica smatra da nisu usklađeni u potpunosti, ali većinom jesu. Druga učiteljica smatra da to ne bi trebalo biti sporno jer su učenici morali kupovati nove udžbenike koji su usklađeni s tom normom. Navodi da su

udžbenici koje je ona koristila u nastavi usklađeni, no pita se bi li opet trebalo izraditi nove ako opet dođe do promjene. Treća učiteljica smatra da nisu svi udžbenici usklađeni s pravopisnom normom. Navodi kako su ona i kolege često uočili pogreške. Učitelji daju krive informacije učenicima ako ne primijete pogreške i ne upozore na njih. Kasnije je to vrlo teško ispraviti. Jedna nastavnica smatra da nisu, da to zahtijeva novu lekturu svih udžbenika koji su napisani prije 2013. godine, a još su važeći. Druga nastavnica smatra da jesu, ali samo noviji udžbenici, odnosno udžbenici koji su tiskani nakon što je *Hrvatski pravopis* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje otisnut i prihvaćen. Smatra da neusklađenosti u starijim udžbenicima nisu veliki problem ako nastavnici prate promjene i na iste upozoravaju svoje učenike.

5. Jedna učiteljica smatra da su nastavne teme iz pravopisa zastupljene onoliko koliko ih učitelj zastupi u pravopisnim vježbama. Druga učiteljica ne smatra da su pravopisne teme dovoljno zastupljene u udžbenicima za hrvatski jezik. Treća učiteljica smatra da u udžbenicima nema dovoljno tema iz pravopisa, no planom i programom predviđeno je dovoljno sati za pravopisne vježbe. Vješt učitelj može navesti primjere i upozoriti na pravopisnu normu na bilo kojem satu. Jedna nastavnica smatra da jesu, ali trebalo bi više povezivati primjere iz pravopisa u nastavi izražavanja. Druga nastavnica smatra da ima dovoljno pravopisnih tema u planovima i programima te udžbenicima, ali nisu dovoljno razrađene. Smatra da su pravopisne teme uvijek dobrodošle. Učenici moraju naučiti pravilno pisati i pisano se izražavati i smatra da bi trebalo biti više nastavnih cjelina koje obrađuju ovu temu. No zna da je problem u broju nastavnih sati i organizaciji nastave. Ipak, učitelji mogu biti snalažljivi i ponekad ne pratiti Plan i program rada, nego učiti učenike i ono čega nema u udžbenicima.

6. Jedna učiteljica smatra da su nastavne jedinice vezane uz pisanje velikog i malog slova izrazito zastupljene, dok su ostala područja, poput upotrebe ije/je, č/ć i dž/đ dovoljno zastupljena. Navodi da kontinuitet, kvaliteta i kvantiteta učenja pravopisa ovise o umijeću i zalaganju učitelja i izradi mjesečnih planova u kojima predviđa sate uvježbavanja pravopisnih pravila. Smatra da se uvježbavanje pravopisa kontinuirano provodi na svakom satu uz ostale ishode sata. Druga učiteljica smatra da bi pisanje velikog i malog slova trebalo biti više zastupljeno jer učenici u tome griješe. Isto je i s pisanjem ije/je, trebalo bi više oprimjeriti pisanje riječi koje sadrže ije/je jer je takvih riječi u hrvatskom

jeziku puno. Više pažnje trebalo bi posvetiti i pisanju niječnice, kao i rečeničnim i pravopisnim znakovima. Smatra da bi trebalo osmisliti podsjetnik za učenike. Treća učiteljica ne smatra da bi određeno pravopisno područje trebalo biti više zastupljeno. Smatra da su tijekom osmogodišnjeg školovanja zastupljene sve teme iz pravopisa. No navodi da se susreće s problemom rastavljanja riječi. Učenici u nižim razredima uče da je otvornik nositelj sloga, a u višim im učitelji moraju objasniti da se refleks glasa jat ne rastavlja. Jedna nastavnica smatra da bi pisanje riječi stranog podrijetla trebalo više oprimjeriti u svim razredima. Druga nastavnica smatra da bi sva područja trebala biti više zastupljena. Posebno ističe deklinaciju stranih imena i prezimena, upotrebu interpunkcijskih znakova te malo i veliko slovo. Dodaje da današnja tehnologija odvlači učenike od pravilnog pisanja i ovo su neki od vidljivih problema.

7. Jedna učiteljica navela je da upotrebljava *Hrvatski školski pravopis*, a jedna učiteljica navela je da u nastavi upotrebljava *Hrvatski pravopis* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Sve ostale navele su da upotrebljavaju *Hrvatski pravopis* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje.

8. Jedna učiteljica navela je da bi preporučila *Hrvatski pravopis* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, najviše je povezan s udžbenicima koje upotrebljava. Druga učiteljica također bi preporučila taj pravopisni priručnik. Navodi da su u skladu s njim pisani udžbenici, da joj se njegova koncepcija čini dobrom, kao i *Savjeti* u kojima su navedene pravopisne pojedinosti koje mogu pomoći u dvojbenim situacijama. Treća učiteljica navela je da bi preporučila *Hrvatski školski pravopis*. Smatra da je korektno napisan, teme su vrlo dobro objašnjene i učenici se dobro snalaze. Smatra da je to i stvar navike, ona ga koristi duže vrijeme i daje ga učenicima na korištenje. Obje nastavnice preporučile bi *Hrvatski pravopis* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Jedna nastavnica smatra da je dobar i da bi se jedini trebao koristiti u nastavi.

9. Jedna nastavnica zaokružila je odgovor g, druga d, e i f, treća a, d i g. Jedna nastavnica zaokružila je odgovore a, b i c, a druga a, b i e.

10. Jedna učiteljica navodi da bi udžbenici trebali uključiti puno više pravopisnih sadržaja, napomena i podsjetnika kako bi učenik potkrepljivao svoje pravopisno znanje i

sa što manje dvojbenosti. Navodi i da predviđamo gomilu činjenica koje učenik mora usvajati od predmeta do predmeta, a to unaprijed određuje manjkavost u znanju onoga što je važnije i najvažnije. Ističe manjkavost u poznavanju pravopisne norme, učenik zakaže tamo gdje to najmanje od njega očekujemo. Gomilu činjenica treba svesti na manji opseg i onda možemo tražiti sve. Smatra da je potrebna reforma kako ne bismo na kraju osmogodišnjeg obrazovanja morali priznati da nam učenik odlazi na višu razinu školovanja, a ima nedostatke u osnovama pismenosti. Jedna nastavnica smatra da neki učenici nedovoljno mare za jezik pa im je svejedno koje će pravopisno rješenje odabrati. Navodi da je problem i komunikacija SMS-om i na Facebooku gdje se, zbog brzog protoka informacija i brže komunikacije, zanemaruje pravopis.

6.1. Rasprava

Ispitanici su ponudili zanimljive i šarolike odgovore, no u nekim stvarima svi su se složili i bili jasni. Svi ispitanici smatraju da je supostojanje nekoliko različitih pravopisnih priručnika u hrvatskom standardnom jeziku utjecalo na njihovu nastavu, kao što smatraju i da treba postojati jedan općevažeci pravopisni priručnik. Navode da dvostrukosti i dvojbe zbunjuju i da ih je teško objasniti učenicima. Većina ih smatra da su promjene preporuka pravopisnih priručnika za upotrebu u školi utjecale na njihovu nastavu. Iako se često navodi da razlika među pravopisnim priručnicima nema puno, analiza samo nekoliko poglavlja četiriju pravopisnih priručnika iznjedrila je duži popis pojedinačnih primjera koji predstavljaju razlike. Ispitanici većinom smatraju da su noviji udžbenici usklađeni s *Hrvatskim pravopisom* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, a oni prije 2013. godine nisu, što je i logično. Što se tiče zastupljenosti pravopisnih tema u udžbenicima te planovima i programima, ispitanici imaju različita mišljenja. Zanimljivo je kako su spomenuli veliku ulogu učitelja, odnosno njegovu odgovornost u smislu da zastupljenost pravopisnih tema ovisi o tome koliko je učitelj dobar u svom poslu i koliko se zalaže. Neki ispitanici naveli su pravopisna područja koja bi trebala biti više zastupljena. Malo i veliko slovo te interpunkcijske znakove navela su čak dva ispitanika. Analiza poglavlja o velikim i malim početnim slovima pokazala je da postoji niz razlika među pravopisnim priručnicima u tom pravopisnom području. Većina ispitanika navela je da upotrebljava *Hrvatski pravopis* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Jedan ispitanik naveo je da upotrebljava *Hrvatski pravopis* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje u nastavi, a jedan ispitanik da upotrebljava *Hrvatski školski pravopis*.

Većina ispitanika bi za upotrebu u školi preporučila *Hrvatski pravopis* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, a jedan ispitanik *Hrvatski školski pravopis*. No zanimljivo je kako nijedan ispitanik nije spomenuo *Hrvatski pravopis* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje u pitanju o općevažjećem priručniku. U istraživanju među učiteljima i nastavnicima ovaj je pravopisni priručnik dobio pohvale, ali i kritike. Moje je mišljenje da je svrha novog pravopisnog priručnika trebala biti otklanjanje dvostrukosti. Usto je trebao preporučiti dobro proučena i objašnjena pravopisna rješenja iza kojih stoje čvrsti lingvistički razlozi ili pokazatelji veće upotrebe među govornicima hrvatskoga jezika, a ne tradicijski razlozi. Smatram da se to nije u potpunosti dogodilo u slučaju *Hrvatskog pravopisa* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Kao primjer bih navela pisanje niječnih oblika prezenta glagola htjeti. Novi pravopis dopušta i rastavljeno pisanje zbog tradicijskih razloga iako iza sastavljenog pisanja stoje lingvistički razlozi. Moj je dojam da većina ljudi niječne oblike prezenta glagola htjeti piše sastavljeno, a istraživanjem među učenicima pokazalo se da ih većina ispitanih učenika piše sastavljeno. Niječni oblici glagola htjeti često se upotrebljavaju i smatram da postojanje dvostrukosti zbunjuje dio učenika, kao i govornika hrvatskoga jezika, i unosi nesigurnost, ne samo u pisanje niječnih oblika glagola htjeti, nego i u pisanje niječnice *ne* uz druge glagole. Štoviše, Frančić i dr. (2005: 38) navode da je norma nestabilna ako je dopušteno više mogućnosti, stoga ni taj podatak tomu ne ide u prilog. Moje je mišljenje da se dvostrukost trebala otkloniti u ovom slučaju, a eventualno ostaviti u pisanju međusamoglasničkog *j* u imenima. Dakako, smatram da nije dobro što su određena preporučena pravopisna rješenja suprotna onima koja postoje u ostala tri analizirana priručnika. No istraživanje je pokazalo da su učenici većinom prihvatili novo pravopisno rješenje *Katolička Crkva*. Situacija je ipak malo jasnija što se tiče pravopisnih rješenja koja postoje u L. Badurina i dr. (2008), a Ž. Jozić i dr. (2013) preporučuju suprotno, odnosno nije novina da jedan pravopisni priručnik preporučuje jedan način pisanja, a drugi priručnik suprotno. Učenici su, u slučaju takvih primjera, ponekad većinom izabrali pravopisno rješenje L. Badurina i dr. (2008), a ponekad Ž. Jozić i dr. (2013), odnosno situacija je bila različita od primjera do primjera.

Učitelji i nastavnici su ukupno, kao čimbenike koji su mogli utjecati na učenički odabir pravopisnih rješenja izabrali sve odgovore. Supostojanje nekoliko različitih pravopisnih priručnika u hrvatskom standardnom jeziku izabrano je tri puta. Nepostojanje općevažjećeg pravopisnog priručnika za hrvatski standardni jezik izabrano je dva puta,

kao i nedovoljna usklađenost udžbenika za Hrvatski jezik s *Hrvatskim pravopisom* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, koji je preporučen za upotrebu u školi, nedovoljna zastupljenost nastavnih tema iz pravopisa u planovima i programima te udžbenicima za Hrvatski jezik, pravopisni priručnik koji oni upotrebljavaju. Promjene preporuka pravopisnih priručnika za upotrebu u školi izabrane su jednom, kao i nedovoljna zastupljenost određenog pravopisnog područja u planovima i programima te udžbenicima za Hrvatski jezik.

7. Zaključak

U ovom radu analizirana su određena poglavlja četiriju suvremenih pravopisnih priručnika radi utvrđivanja razlika. Osim toga analizirana su istraživanja provedena među učenicima, učiteljima i nastavnicima. Prije analize bilo je potrebno definirati standardni jezik, normu, pravopis i tipove pravopisa. Zatim je uslijedio pregled suvremenih pravopisnih priručnika i osnovni podaci o njima. Pregled je pokazao koliko pravopisnih priručnika ima hrvatski standardni jezik i kako je i ranije u upotrebi bilo nekoliko njih. U kronološkom pregledu među zadnjima su se našla četiri analizirana pravopisna priručnika. S obzirom na to da bi analiza svih poglavlja bila predugačka, izabrana su određena poglavlja, odnosno pravopisna područja, poglavlje o glasu j, gubljenju suglasnika, velikim i malim početnim slovima, niječnim oblicima prezenta glagola htjeti, točki uz druge pravopisne i interpunkcijske znakove. Dakako, analiza pravopisnih priručnika treba uključiti i analizu koncepcije, stoga se to u radu učinilo prikazom i analizom kazala analiziranih poglavlja. Analizom su se utvrdile razlike među pravopisnim priručnicima, odnosno pojedinačni primjeri izdvojeni su u tablice. Najviše takvih primjera nalazi se u dva pravopisna priručnika, L. Badurina i dr. (2008) i Ž. Jozić i dr. (2013). Utvrđivanjem razlika oblikovan je istraživački materijal za učenike, no izabran je samo dio primjera. Istraživanje među učenicima pokazalo je koja pravopisna rješenja upotrebljavaju učenici, a to je prikazano tablicama i grafikonom. Rezultati upućuju na to da prednost daju Ž. Joziću i dr. (2013), a zatim L. Badurina i dr. (2008), no iz ta dva priručnika uvršten je i najveći broj primjera. Analiza rezultata zadataka koji uključuju samo pravopisna rješenja Ž. Jožića i dr. (2013) i L. Badurina i dr. (2008) pokazala je da učenici daju prednost pravopisnom priručniku Ž. Jožića i dr. (2013). Istraživanje među nastavnicima pokazalo je da većina njih upotrebljava taj pravopisni priručnik i da bi ga preporučili za upotrebu u školi. Smatraju da treba postojati jedan općevažeci pravopisni priručnik, no nisu naveli da bi to trebao biti neki od postojećih, dakle ni Ž. Jozić i dr. (2013). Izabrali su i naveli više čimbenika koji su mogli utjecati na učenička rješenja, no prednjači supostojanje nekoliko različitih pravopisnih priručnika u hrvatskom standardnom jeziku. Rezultati istraživanja među učenicima i djelomično među nastavnicima nisu iznenađujući. *Hrvatski pravopis* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje prihvaćen je kod učenika, ali ne u potpunosti.

8. Popis izvora i literature

Izvori:

- Babić, Stjepan, Ham, Sanda, Moguš, Milan. 2005. *Hrvatski školski pravopis*. Zagreb: Školska knjiga.
- Babić, Stjepan, Moguš, Milan. 2010. *Hrvatski pravopis*. Zagreb: Školska knjiga.
- Badurina, Lada, Marković, Ivan, Mićanović, Krešimir. 2008. *Hrvatski pravopis*. Zagreb: Matica hrvatska.
- Jozić, Željko i dr. 2013. *Hrvatski pravopis*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.

Literatura:

- Badurina, Lada. 1996. *Kratka osnova hrvatskoga pravopisanja*. Rijeka: Izdavački centar Rijeka.
- Badurina, Lada. 1998: 66—67. „Pravopis“. U: *Hrvatski jezik*. Opole: Uniwersytet Opolski - Instytut Filologii Polskiej.
- Badurina, Lada. 2006: 147—156. „Hrvatska pravopisna norma u 20. stoljeću“. U: *Hrvatski jezik u XX. stoljeću*. Zagreb: Matica hrvatska.
- Badurina, Lada. 2012: 65—66. „Hrvatski slovopis i pravopis u predstandardizacijskome razdoblju“. U: *Povijest hrvatskoga jezika – Književnost i kultura devedesetih*. Zagreb: Zagrebačka slavistička škola.
- Čadež, Tomislav. 2013. *Bitka za pravopis*. Zagreb: Jutarnji list.
- Frančić, Anđela, Hudaček, Lana, Mihaljević, Milica. 2005. *Normativnost i višefunkcionalnost u hrvatskome standardnom jeziku*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Peti-Stantić, Anita, Langston, Keith. 2013. *Hrvatsko jezično pitanje danas Identiteti i ideologije*. Zagreb: Srednja Europa.

9. Popis priloga

9.1. Prilog br. 1 – Upitnik za istraživanje među učenicima

Zaokruži pravopisno rješenje koje upotrebljavaš!

1. radio, instrumental jednine

- a) radijem b) radiom

2. Mario, genitiv jednine

- a) Marija b) Maria

3. Mario, dativ jednine

- a) Mariju b) Mariu

4. Mario, instrumental jednine

- a) Marijem b) Mariom

5. Mario, pridjev

- a) Marijev b) Mariov

6. Maria, genitiv jednine

- a) Marie b) Marije

7. Maria, dativ jednine

- a) Marii b) Mariji

8. Maria, instrumental jednine

- a) Mariom b) Marijom

9. Maria, pridjev

- a) Mariin b) Marijin

10. zadatak, nominativ množine

a) zadatci b) zadaci

11. letak, nominativ množine

a) letci b) leci

12. svetak, nominativ množine

a) sveci b) svetc

13. sudac, nominativ množine, pridjev

a) suca, suci, sučev b) sudca, sudci, sudčev

14. zadatak, umanjenica

a) zadačić b) zadatčić

15. a) Katolička crkva

b) Katolička Crkva

16. a) crkva svetoga Marka

b) crkva Svetog Marka

17. a) samostan Svetog Ante

b) Samostan svetoga Ante

18. a) sveti Antun Padovanski

b) Sveti Antun Padovanski

19. a) Sveti Stjepan Prvomučenik

b) sveti Stjepan prvomučenik

20. a) Sveta Braća (Ćiril i Metod)

b) Sveta braća (Ćiril i Metod)

21. a) Europska Unija

b) Europska unija

22. a) Adamova jabučica

b) adamova jabučica

23. a) Londonac (*Hrvatski pravopis*)

b) londonac (*Hrvatski pravopis*)

24. a) Zagrebačka filološka škola b) zagrebačka filološka škola
25. a) Ovan (horoskopski znak) b) ovan (horoskopski znak)
26. a) Ivan Bez Zemlje b) Ivan bez Zemlje
27. a) ne ću, ne ćeš, ne će, ne ćemo, ne ćete, ne će
b) neću, nećeš, neće, nećemo, nećete, neće
28. a) 2001./2002. b) 2001/2002.
29. a) Sretna 2013.! b) Sretna 2013!

9.2. Prilog br. 2 – Učenička rješenja

1. radio, instrumental jednine

a) radijem	29,41%
b) radiom	70,17%

2. Mario, genitiv jednine

a) Marija	34,03%
b) Maria	65,97%

3. Mario, dativ jednine

a) Mariju	42,44%
b) Mariu	57,56%

4. Mario, instrumental jednine

a) Marijem	34,87%
b) Mariom	65,13%

5. Mario, pridjev

a) Marijev	54,20%
b) Mariov	45,80%

6. Maria, genitiv jednine

a) Marie	47,06%
b) Marije	52,94%

7. Maria, dativ jednine

a) Marii	36,55%
b) Mariji	63,45%

8. Maria, instrumental jednine

a) Mariom	47,48%
b) Marijom	51,68%

9. Maria, pridjev	
a) Mariin	34,45%
b) Marijin	64,71%
10. zadatak, nominativ množine	
a) zadatci	65,13%
b) zadaci	34,45%
11. letak, nominativ množine	
a) letci	75,21%
b) leci	23,95%
12. svetak, nominativ množine	
a) sveci	44,54%
b) svetci	54,62%
13. sudac, genitiv jednine, nominativ množine, pridjev	
a) suca, suci, sučev	44,54%
b) sudca, sudci, sudčev	54,20%
14. zadatak, umanjenica	
a) zadać	39,08%
b) zadrž	59,66%
15.	
a) Katolička crkva	28,57%
b) Katolička Crkva	69,33%
16.	
a) crkva svetoga Marka	52,94%
b) crkva Svetog Marka	46,22%

17.		
a) samostan Svetog Ante		38,66%
b) Samostan svetoga Ante		59,24%
18.		
a) sveti Antun Padovanski		46,22%
b) Sveti Antun Padovanski		53,78%
19.		
a) Sveti Stjepan Prvomučenik		55,04%
b) sveti Stjepan prvomučenik		44,12%
20.		
a) Sveta Braća (Ćiril i Metod)		20,59%
b) Sveta braća (Ćiril i Metod)		78,57%
21.		
a) Europska Unija		62,18%
b) Europska unija		36,55%
22.		
a) Adamova jabučica		59,66%
b) adamova jabučica		39,08%
23.		
a) Londonac (<i>Hrvatski pravopis</i>)		85,71%
b) londonac (<i>Hrvatski pravopis</i>)		13,45%
24.		
a) Zagrebačka filološka škola		87,39%
b) zagrebačka filološka škola		11,76%

25.	
a) Ovan (horoskopski znak)	28,57%
b) ovan (horoskopski znak)	71,01%
26.	
a) Ivan Bez Zemlje	37,39%
b) Ivan bez Zemlje	62,18%
27.	
a) ne ću, ne ćeš, ne će, ne ćemo, ne ćete, ne će	14,29%
b) neću, nećeš, neće, nećemo, nećete, neće	82,77%
28.	
a) 2001./2002.	85,71%
b) 2001/2002.	13,45%
29.	
a) Sretna 2013.!	56,30%
b) Sretna 2013!	43,28%

9.3. Prilog br. 3 – Upitnik za istraživanje među učiteljima i nastavnicima

1. Smatrate li da je supostojanje nekoliko različitih pravopisnih priručnika u hrvatskom standardnom jeziku utjecalo na Vašu nastavu? Obrazložite.

2. Smatrate li da bi trebao postojati jedan općevažeći pravopisni priručnik za hrvatski standardni jezik? Obrazložite.

3. Smatrate li da su promjene preporuka pravopisnih priručnika za upotrebu u školi utjecale na Vašu nastavu? Obrazložite.

4. Smatrate li da su udžbenici za Hrvatski jezik usklađeni s *Hrvatskim pravopisom* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, koji je preporučen za upotrebu u školi? Obrazložite.

5. Smatrate li da su nastavne teme iz pravopisa dovoljno zastupljene u planovima i programima te udžbenicima za Hrvatski jezik? Obrazložite.

6. Smatrate li da bi određeno pravopisno područje trebalo biti više zastupljeno? Obrazložite.

7. Koji pravopisni priručnik upotrebljavate?

8. Koji pravopisni priručnik biste preporučili za upotrebu u školi? Obrazložite.

9. Zaokružite koji su navedeni čimbenici, po Vašem mišljenju, mogli utjecati na učenički odabir pravopisnih rješenja:

a) supostojanje nekoliko različitih pravopisnih priručnika u hrvatskom standardnom jeziku,

b) nepostojanje općevažećeg pravopisnog priručnika za hrvatski standardni jezik,

- c) promjene preporuka pravopisnih priručnika za upotrebu u školi,
- d) nedovoljna usklađenost udžbenika za Hrvatski jezik s *Hrvatskim pravopisom* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, koji je preporučen za upotrebu u školi,
- e) nedovoljna zastupljenost nastavnih tema iz pravopisa u planovima i programima te udžbenicima za Hrvatski jezik,
- f) nedovoljna zastupljenost određenog pravopisnog područja u planovima i programima te udžbenicima za Hrvatski jezik,
- g) pravopisni priručnik koji Vi upotrebljavate.

10. Ako, po Vašem mišljenju, postoje čimbenici koji nisu navedeni, a mogli su utjecati na učenički odabir pravopisnih rješenja, navedite ih i objasnite.

9.4. Prilog br. 4 – Odgovori učitelja i nastavnika

1. Smatrate li da je supostojanje nekoliko različitih pravopisnih priručnika u hrvatskom standardnom jeziku utjecalo na Vašu nastavu? Obrazložite.

Da. (*obrazlažem u 2. pitanju*)

2. Smatrate li da bi trebao postojati jedan općevažeći pravopisni priručnik za hrvatski standardni jezik? Obrazložite.

Učenici trebaju imati pravopisne norme koje ih neće u njima buditi sumnju. Učenje hrvatskog jezika je dugotrajan i težak proces pa dodatno otežavanju nije potrebno, po mom mišljenju. Iako te razlike nisu prevelike, često čine probleme, osobito mlađim učenicima.

3. Smatrate li da su promjene preporuka pravopisnih priručnika za upotrebu u školi utjecale na Vašu nastavu? Obrazložite.

Da, prvo sam ja proučila promjene koje sam tijekom nastave, uz određene nastavne jedinice, pojašnjavala učenicima.

4. Smatrate li da su udžbenici za Hrvatski jezik usklađeni s *Hrvatskim pravopisom* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, koji je preporučen za upotrebu u školi? Obrazložite.

Ne u potpunosti. Većinom jesu.

5. Smatrate li da su nastavne teme iz pravopisa dovoljno zastupljene u planovima i programima te udžbenicima za Hrvatski jezik? Obrazložite.

Smatram da su pravopisna područja zastupljena onoliko koliko to sam učitelj zastupi u pravopisnim vježbama.

6. Smatrate li da bi određeno pravopisno područje trebalo biti više zastupljeno? Obrazložite.

Nastavne jedinice vezane uz pisanje velikog i malog slova su izrazito zastupljene u svakom razredu uz određeno proširivanje. Ostala područja, poput uporabe ije/ je, č/ć i dž/đ su dovoljno zastupljene. Ponavljam, kontinuitet, kvaliteta i kvantiteta učenja pravopisa ovisi o umijeću učitelja, zalaganju i izradi mjesečnih planova u kojima predviđa sate uvježbavanja pravopisnih pravila. Uvježbavanje pravopisa ne čini se samo na pojedinim, odabranim satima, nego se kontinuirano provodi na svakom satu uz ostale ushode sata.

7. Koji pravopisni priručnik upotrebljavate?

U nastavi koristim *Hrvatski pravopis* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje.

8. Koji pravopisni priručnik biste preporučili za upotrebu u školi? Obrazložite.

Hrvatski pravopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Najviše je povezan s udžbenicima koje koristim.

9. Označite koji su navedeni čimbenici, po Vašem mišljenju, mogli utjecati na učenički odabir pravopisnih rješenja:

a) postojanje nekoliko različitih pravopisnih priručnika u hrvatskom standardnom jeziku,

b) postojanje općevažećeg pravopisnog priručnika za hrvatski standardni jezik,

c) promjene preporuka pravopisnih priručnika za upotrebu u školi,

d) nedovoljna usklađenost udžbenika za Hrvatski jezik s *Hrvatskim pravopisom* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, koji je preporučan za upotrebu u školi,

e) nedovoljna zastupljenost nastavnih tema iz pravopisa u planovima i programima te udžbenicima za Hrvatski jezik,

f) nedovoljna zastupljenost određenog pravopisnog područja u planovima i programima te udžbenicima za Hrvatski jezik,

g) pravopisni priručnik koji Vi koristite.

10. Ako, po Vašem mišljenju, postoje čimbenici koji nisu navedeni, a mogli su utjecati na učenički odabir pravopisnih rješenja, navedite ih i objasnite.

Ne znam. Nisam detaljnije proučavala njihove odgovore.

1.Naravno da je utjecalo na rad u nastavi i to otežavajuće.Supostojanje više pravopisnih priručnika

unosio neke dvojbe jer ima odstupanja koja u najmanju ruku zbunjuju i učitelja i učenika. Javlja se sumnja u poznavanje pravila pisanja. Ne može i ne smije u dva udžbenika biti različita informacija o pisanju bilo koje riječi

2.Treba bi postojati jedan općevažeci pravopisni priručnik za hrvatski standardni jezik i svi bi udžbenici trebali biti pisani s uvažavanjem jedinstvenih pravopisnih normi. Tako nitko neće biti u situaciji da „griješi“ u pisanju bilo koje kategorije riječi samo zato jer je koristio onaj „drugi“ pravopisni priručnik.

3.Ne bitno jer su neke pravopisne dvojbe i dalje ostale (po mom mišljenju Antonia i Antonija kao Mario i Marijo dva su imena, a kad ih, prema propisanoj pravopisnoj normi, napišemo u kosom padežu, ispada da je jedno ime, jedino ne znamo koje. Toj je dvojbi očito suđeno da ostane.

Budući da je takvih imena puno, očito je da će dvojba u njihovom pisanju trajno i ostati. Mislim da

Je ona trebala biti razriješena, a ne vidim zašto nje.

4.Zar bi to uopće smjelo biti sporno budući da su zbog toga učenici morali kupovati sve nove udžbenike

jer su oni tiskani da bi sve u njima bilo usklađeno s tom normom.Udžbenici kojima sam ja radila, jesu, no kad bi se nešto i trebalo mijenjati, zar bi opet trebalo ići na nove?

5.Ne smatram da su dovoljno zastupljene pravopisne teme u udžbenicima za hrvatski jezik tj. trebalo bi se puno više opimjeravati pisanje riječi s ije/je jer je evidentno da u našem ijekavsko/jekavskom

govoru takvih riječi ima jako puno, a vidljivo je kako u pisanju tih riječi griješe i mnogi obrazovani ljudi. Isto tako je i sa pisanjem velikog i malog slova u različitim nazivima. Pokazalo se da treba posvetiti puno više pažnje primjerima pisanja različitih kategorije naziva koji se čine istima (Sveti

Ante, sveti Ane, crkva svetog Ante, Katolička Crkva, Europska unija itd.)

6.Djelomično sam na ovo pitanje odgovorila u prethodnom odgovoru, ali ponovo bih naglasila pisanje velikog i malog slova jer se pokazalo da učenici ponovo i opet u tome griješe. Također je kategorija niječnice sporna u pisanju, a isto tako rečenični i pravopisni zakovi. Ti irebalo bi osmisliti podsjetnik koji bi učenika „svako malo“ usmjeravao i“vraćao u film“.

7.Upotrebljavam **Hrvatski pravopis** Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje.

8.Preporučila bih prethodno navedeni **Hrvatski pravopis**. U skladu s njim su i pisani udžbenici. Njegova mi se koncepcija čini dobrom, također i Savjeti (od 138. do 143. str.) gdje je naveden niz pravopisnih pojedinosti koje mogu pomoći u dvojbenim situacijama.

9.Mislim da su na odabir rješenja utjecali sljedeći čimbenici:

- d) Kao što je u prethodnim odgovorima već naglašeno, udžbenici bi trebali uključiti puno
- e) višepravopidnih sadržaja, napomena i podsjetnika kako bi učenik potkrjepljivao svoje
- f) pravopisno znanje i sa što manje dvojbenosti.

10.Previđamo gomilu činjenica koje učenik mora usvojiti od predmeta do predmeta, a to unaprijed

određuje manjkavost u znanju onoga što je važnije i najvažnije. U to neminovno ulazi i manjkavost u poznavanju pravopisnih normi pa nam učenik zakaže tamo gdje to od njega najmanje očekujemo.

Ili je neminovno da to očekujemo sve dok tu „gomilu potraživanja“ ne svedemo na manji opseg

pa da onda možemo tražiti – sve! Reforma je neminovna kako ne bismo na kraju osmogodišnjeg školovanja morali priznati da nam učenik odlazi na višu razinu školovanja s nedostacima u osnovama pismenosti.

1. Smatrate li da je supostojanje nekoliko različitih pravopisnih priručnika u hrvatskom standardnom jeziku utjecalo na Vašu nastavu? Obrazložite.

Da. Vrlo teško je djeci objasniti da nešto možemo pisati na dva načina (ije/je ili sastavljeno i rastavljeno). Kod ispravljenih učeničkih uradaka, moram objašnjavati zašto sam dva različita načina pisanja ocijenila kao točna. Učenici uspoređuju svoje pogreške (ili pogreške) i često im nije jasno moje obrazloženje zašto sam tako postupila.

2. Smatrate li da bi trebao postojati jedan općevažeći pravopisni priručnik za hrvatski standardni jezik? Obrazložite.

Da. Već niz godina u pravopisnim priručnicima se nalaze dualizmi i već je vrijeme da imamo jedinstven pravopis s točnim i jasnim pravilima u pisanju riječi.

3. Smatrate li da su promjene preporuka pravopisnih priručnika za upotrebu u školi utjecale na Vašu nastavu? Obrazložite.

Nisu značajno utjecale na moj rad, ali vrlo je teško kolegama objasniti, ako te mole za pomoć, da ponekad ni sama ne znam neko pravilo i da moram pogledati u pravopisni priručnik jer se načini pisanja (takav je moj dojam) mijenjaju zajedno s novim ministrima, a to nije dobro. Trebali bismo zauzeti stav i već jednom donijeti jedinstveni pravopisni priručnik koji se neće mijenjati svake četiri ili manje godina.

4. Smatrate li da su udžbenici za Hrvatski jezik usklađeni s *Hrvatskim pravopisom* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, koji je preporučen za upotrebu u školi? Obrazložite.

Nisu svi udžbenici usklađeni s pravopisnom normom. Vrlo često moje kolege i ja nailazimo na netočnosti i to dovodi do problema. Kolege, koji se strogo pridržavaju onoga što piše u udžbeniku i ne provjeravaju netočnost, djeci upućuju krive informacije i tada je vrlo teško to ispraviti.

5. Smatrate li da su nastavne teme iz pravopisa dovoljno zastupljene u planovima i programima te udžbenicima za Hrvatski jezik? Obrazložite.

Smatram da u udžbenicima nema dovoljno tema iz pravopisa, ali je planom i programom predviđeno dovoljno sati za pravopisne vježbe i malo vještiji učitelj može na bilo kojem satu navesti primjeri i djecu upozoriti na pravopisne norme.

6. Smatrate li da bi određeno pravopisno područje trebalo biti više zastupljeno? Obrazložite.

Ne. Mislim da su tijekom osmogodišnjeg školovanja zastupljene sve teme iz pravopisa. Međutim, susrećem se s problemom rastavljanja riječi. U nižim razredima djeca uče da je otvornik nositelj sloga, a u višim razredima moramo objasniti da se refleks glasa jat ne rastavlja.

7. Koji pravopisni priručnik upotrebljavate? *Babić - Finka —Ham*

8. Koji pravopisni priručnik biste preporučili za upotrebu u školi? Obrazložite.

Ovaj koji ja upotrebljavam. Smatram da je korektno napisan i da se učenici dobro snalaze i teme su vrlo dobro objašnjene. Budući da se već duže vrijeme koristim tim pravopisom, smatram da je to i stvar navike i dajem ga učenicima na korištenje.

9. Zaokružite koji su navedeni čimbenici, po Vašem mišljenju, mogli utjecati na učenički odabir pravopisnih rješenja:

- a) supostojanje nekoliko različitih pravopisnih priručnika u hrvatskom standardnom jeziku,
- b) nepostojanje općevažećeg pravopisnog priručnika za hrvatski standardni jezik,
- c) promjene preporuka pravopisnih priručnika za upotrebu u školi,
- d) nedovoljna usklađenost udžbenika za Hrvatski jezik s *Hrvatskim pravopisom* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, koji je preporučen za upotrebu u školi,
- e) nedovoljna zastupljenost nastavnih tema iz pravopisa u planovima i programima te udžbenicima za Hrvatski jezik,

f) nedovoljna zastupljenost određenog pravopisnog područja u planovima i programima te udžbenicima za Hrvatski jezik,

g) pravopisni priručnik koji Vi upotrebljavate.

10. Ako, po Vašem mišljenju, postoje čimbenici koji nisu navedeni, a mogli su utjecati na učenčki odabir pravopisnih rješenja, navedite ih i objasnite.

Mislim da sam sve nedoumice i problem koji se javljaju u nastavi pravopisa iznijela kroz odgovore na prethodna pitanja.

1. Smatrate li da je supostojanje nekoliko različitih pravopisnih priručnika u hrvatskom standardnom jeziku utjecalo na Vašu nastavu? Obrazložite.

Naravno jer sam tijekom godina rada bila u dilemi kojem se pravopisnom priručniku prikloniti. Problem je bio i s učenicima koji su došli iz različitih osnovnih škola koje su koristile različite pravopise. Trebalo je to sve nekako uskladiti.

2. Smatrate li da bi trebao postojati jedan općevažeći pravopisni priručnik za hrvatski standardni jezik? Obrazložite.

Ovo je nesumnjivo jer jedino tako možemo jednoobrazno u cijeloj Hrvatskoj tumačiti jezik.

3. Smatrate li da su promjene preporuka pravopisnih priručnika za upotrebu u školi utjecale na Vašu nastavu? Obrazložite.

Da jer su učenici koji su došli iz osnovne škole u npr. trećem razredu srednje morali učiti i primjenjivati nova pravila.

4. Smatrate li da su udžbenici za Hrvatski jezik usklađeni s *Hrvatskim pravopisom* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, koji je preporučen za upotrebu u školi? Obrazložite.

Nisu. To zahtijeva novu lekturu svih udžbenika koji su izdani prije 2013., a još su važeći.

5. Smatrate li da su nastavne teme iz pravopisa dovoljno zastupljene u planovima i programima te udžbenicima za Hrvatski jezik? Obrazložite.

Smatram da jesu. Trebalo bi samo više povezivati primjere iz pravopisa u nastavi izražavanja.

6. Smatrate li da bi određeno pravopisno područje trebalo biti više zastupljeno? Obrazložite.

Pisanje riječi stranog podrijetla trebalo bi obuhvatiti s više primjera u svim razredima.

7. Koji pravopisni priručnik upotrebljavate?

Hrvatski pravopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje.

8. Koji pravopisni priručnik biste preporučili za upotrebu u školi? Obrazložite.

Hrvatski pravopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje jer smatram da je dobar i da bi se jedini trebao koristiti u nastavi.

9. Zaokružite koji su navedeni čimbenici, po Vašem mišljenju, mogli utjecati na učenički odabir pravopisnih rješenja:

- a) supostojanje nekoliko različitih pravopisnih priručnika u hrvatskom standardnom jeziku,
- b) nepostojanje općevažjećeg pravopisnog priručnika za hrvatski standardni jezik,
- c) promjene preporuka pravopisnih priručnika za upotrebu u školi,
- d) nedovoljna usklađenost udžbenika za Hrvatski jezik s *Hrvatskim pravopisom* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, koji je preporučen za upotrebu u školi,
- e) nedovoljna zastupljenost nastavnih tema iz pravopisa u planovima i programima te udžbenicima za Hrvatski jezik,
- f) nedovoljna zastupljenost određenog pravopisnog područja u planovima i programima te udžbenicima za Hrvatski jezik,
- g) pravopisni priručnik koji Vi upotrebljavate.

10. Ako, po Vašem mišljenju, postoje čimbenici koji nisu navedeni, a mogli su utjecati na učenički odabir pravopisnih rješenja, navedite ih i objasnite.

Mislim da je u prethodnim odgovorima obuhvaćeno sve.

P: S. Naravno da neki učenici nedovoljno mare za jezik pa im je svejedno koje će pravopisno rješenje odabrati. Problem je i komunikacija SMS-om i na Facebooku gdje se, zbog brzog protoka informacija i brže komunikacije, zanemaruje pravopis.

1. Smatrate li da je supostojanje nekoliko različitih pravopisnih priručnika u hrvatskom standardnom jeziku utjecalo na Vašu nastavu? Obrazložite.

Naravno da u nekim područjima jest. Radi se o onim primjerima i pravilima gdje postoji dvojina (kao što je kod pisanja ne ću i neću). Učenici u osnovnoj školi stječu određena znanja i s tim znanjima dolaze u srednju školu. Ako učenici dolaze iz nekoliko različitih škola, gdje su profesori koristili različite pravopisne priručnike, teško ih je naviknuti na nešto drugo. Možemo mi njima objasniti zašto mi nešto koristimo, ali onda u pitanje dovodimo rad i znanje drugih kolega. Ako je moje dobro, zašto njegovo nije. Zašto moramo pisati kako ja kažem ako je i jedno i drugo dobro. Stoga sam uvijek morala učenicima dati logično objašnjenje za sve dvojine i nedoumice koje su imali, ali sam ih pustila da pišu onako kako su već naučili.

2. Smatrate li da bi trebao postojati jedan općevažeći pravopisni priručnik za hrvatski standardni jezik? Obrazložite.

Smatram da bi trebao postojati jedan pravopisni priručnik. Hrvatski jezik je poprilično težak za naučiti upravo zbog toliko pravila i toliko „može i ovako i ovako“. To je ono što djecu zbunjuje i teško im je shvatiti određena pravila (no, to može biti dobar poticaj za istraživanje onima kojima je hrvatski jezik zanimljiv). Međutim, i taj bi pravopisni priručnik trebao donijeti točno definirana pravila bez ikakvih dvojina i savjeta kao što su: možete pisati i drugačije, s obzirom da je tako uvriježeno u hrvatskome jeziku. Potreban nam je jedan općevažeći pravopisni priručnik s točno definiranim pravilima bez dvojina, ali s prihvatljivim objašnjenjima pravila koja bi donosio.

3. Smatrate li da su promjene preporuka pravopisnih priručnika za upotrebu u školi utjecale na Vašu nastavu? Obrazložite.

Utjecale su na učenike koje je ova promjena zatekla u četvrtom razredu srednje škole. No nije to bila nikakva velika promjena koja bi ih zbunila ili zbog koje ne bi položili državnu maturu. Sve promjene su prihvatili, naučili i nije bilo nikakvih većih problema. Naravno da su se na početku malo bunili, no učenici tako reagiraju na sve promjene.

4. Smatrate li da su udžbenici za Hrvatski jezik usklađeni s *Hrvatskim pravopisom* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, koji je preporučen za upotrebu u školi? Obrazložite.

Jesu, ali samo noviji udžbenici koji su tiskani nakon što je Hrvatski pravopis prihvaćen i otisnut. U udžbenicima koji su tiskani prije ima odstupanja, ali ni to nije veliki problem ako nastavnici prate promjene i na iste upozoravaju svoje učenike.

5. Smatrate li da su nastavne teme iz pravopisa dovoljno zastupljene u planovima i programima te udžbenicima za Hrvatski jezik? Obrazložite.

U planovima i programima te udžbenicima za Hrvatski jezik, ima dovoljno pravopisnih tema, ali nisu dovoljno razrađene. Smatram da bi trebalo više nastavnih cjelina koje bi obrađivale ovu temu, no znam da je problem u broju nastavnih sati te u organizaciji nastave. Pravopisne teme su uvijek dobrodošle. Učenici moraju naučiti pravilno pisati i pisano se izražavati, a manjak tema i nemogućnost obuhvaćanja baš svih pravila, ne ide tome u korist. Sve ostaje na dobroj volji i snalažljivosti profesora koji ponekad ne prate svoj Plan i program rada, nego uče učenike i onome čega nema u udžbenicima.

6. Smatrate li da bi određeno pravopisno područje trebalo biti više zastupljeno? Obrazložite.

Smatram da bi sva područja trebala biti više zastupljena. Svega ima, ali ne dovoljno. Možda bih ovdje mogla malo istaknuti deklinaciju stranih imena i prezimena, upotrebu interpunkcijskih znakova te malo i veliko slovo. Današnja tehnologija učenike odvlači od pravilnog pisanja i ovo su neki od vidljivih „problema“.

7. Koji pravopisni priručnik upotrebljavate?

Upotrebljavam mnoge priručnike s obzirom da ih često uspoređujem i još uvijek i sama učim neke stvari. Ovo su neki od „svakodnevnih“: *Hrvatski pravopis* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, *Gramatika hrvatskoga jezika* (Težak-Babić), Anićev *Rječnik hrvatskoga jezika* te *Hrvatski na maturi* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje (Hudeček, Mihaljević). Koristim i mnoge internetske portale kao što je Bujica riječi.

8. Koji pravopisni priručnik biste preporučili za upotrebu u školi? Obrazložite.

Sve navedene u prethodnom pitanju. Uvijek je dobro koristiti i druge priručnike uz udžbenike i to uvijek govorim svojim učenicima. Često im zadajem i domaće zadaće koje uključuju korištenje neki od ovih priručnika. Oni će im samo pomoći da steknu dodatna znanja i pronađu još primjera za ono što radimo u školi. S obzirom da je Hrvatski pravopis nešto po čemu se rade novi udžbenici i koriste se pravila koja on propisuje, on je naravno prvi koji bih preporučila.

9. Zaokružite koji su navedeni čimbenici, po Vašem mišljenju, mogli utjecati na učenički odabir pravopisnih rješenja:

- a) supostojanje nekoliko različitih pravopisnih priručnika u hrvatskom standardnom jeziku,
- b) nepostojanje općevažećeg pravopisnog priručnika za hrvatski standardni jezik,
- c) promjene preporuka pravopisnih priručnika za upotrebu u školi,

- d) nedovoljna usklađenost udžbenika za Hrvatski jezik s *Hrvatskim pravopisom* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, koji je preporučen za upotrebu u školi,
- e) nedovoljna zastupljenost nastavnih tema iz pravopisa u planovima i programima te udžbenicima za Hrvatski jezik,
- f) nedovoljna zastupljenost određenog pravopisnog područja u planovima i programima te udžbenicima za Hrvatski jezik,
- g) pravopisni priručnik koji Vi upotrebljavate.

10. Ako, po Vašem mišljenju, postoje čimbenici koji nisu navedeni, a mogli su utjecati na učenički odabir pravopisnih rješenja, navedite ih i objasnite.

9.5. Dopis školi

Poštovani,

molimo Vas da odobrite provođenje istraživanja u kojem bi sudjelovali učenici Vaše škole. Istraživanje se provodi za potrebe izrade diplomskog rada Andreje Puškaš, studentice na Odsjeku za kroatistiku i Odsjeku za lingvistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, pod mentorstvom dr. sc. Ane Ćavar. Diplomski rad nosi naslov *Pravopisni priručnici i nastava Hrvatskoga jezika*. Istraživanje ima znanstveni karakter i u njemu će kao istraživač sudjelovati studentica Andreja Puškaš.

U istraživanju se primjenjuju zadaci objektivnog tipa kako bi se doznalo koja pravopisna rješenja upotrebljavaju učenici. Istraživanje će se provesti u školi i bit će anonimno.

Sukladno Etičkom kodeksu istraživanja s djecom prikupit ćemo informirani pristanak učenika te će podaci dobiveni u ovom istraživanju biti strogo povjerljivi i čuvani. Svi izvještaji nastali na temelju ovog istraživanja koristit će rezultate koji govore o grupi djece ove dobi općenito (nigdje se neće navoditi rezultati pojedinačnog sudionika).

Zahvaljujemo Vam na susretljivosti.

S poštovanjem,

Dr. sc. Ana Ćavar

9.6. Odobrenje za provedbu istraživanja

Odsjek za kroatistiku
Filozofskoga fakulteta
Ivana Lučića 3, 10 000 Zagreb

ODOBRENJE ZA PROVEDBU ISTRAŽIVANJA

Studentici *Andreji Puškaš* odobrava se provedba istraživanja pod nazivom *Pravopisni priručnici i nastava Hrvatskoga jezika* i mentorstvom *dr. sc. Ane Čavar* u svrhu izrade diplomskoga rada.

Temeljem uvida u nacrt istraživanja te sve instrumente i postupke čija se primjena planira, mentor potvrđuje da istraživanje udovoljava etičkim načelima propisanim Etičkim kodeksom istraživanja s djecom.

Zagreb, 31. svibnja 2016.

Mentorica:
dr. sc. Ana Čavar

10. Sažetak

U prvom dijelu definirani su i objašnjeni: standardni jezik, norma, pravopis i tipovi pravopisa. Uslijedio je pregled suvremenih pravopisa i osnovni podaci o njima. U drugom dijelu analizirana su četiri suvremena pravopisna priručnika. Analizom su utvrđene razlike u pravopisnim rješenjima. U trećem dijelu analizirana su istraživanja provedena među učenicima, učiteljima i nastavnicima. Istraživački materijal za učenike oblikovan je na temelju razlika dobivenih analizom. Istraživanje je pokazalo koja pravopisna rješenja učenici upotrebljavaju i kojim pravopisnim priručnicima daju prednost. Istraživanje provedeno među nastavnicima pokazalo je koji su čimbenici mogli utjecati na učenički odabir pravopisnih rješenja.

Ključne riječi

Analiza, hrvatski standardni jezik, istraživanje, pravopis, pravopisni priručnici

Key words

Analysis, orthography, orthography manuals, research, standard croatian language